

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Pražský notariát v období První republiky

Jan Karabec

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická
Katedra právních dějin

Diplomová práce
Pražský notariát v období První republiky

Zpracoval: Jan Karabec

Obor: Právo a právní věda, studijní obor magisterský

Vedoucí diplomové práce: JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

Katedra právních dějin

Plzeň, 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jan KARABEC**
Osobní číslo: **R17M0122P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Pražský notariát v období První republiky**
Zadávací katedra: **Katedra právních dějin**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Notářství a jeho vývoj do roku 1918
3. Stav notářství v období První republiky
4. Významní představitelé pražského notariátu a jejich publikační a jiná činnost
5. Závěr

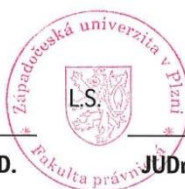
Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- BALÍK, Stanislav a kolektiv. *Dějiny notářství v českých zemích*. Praha: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014.
- BALÍK, Stanislav. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007.
- BRÁZDA, Jiří – BÉBR, Richard – ŠIMEK, Pavel. *Notářství a jeho vývoj, organizace a pravomoc*. Praha: Academia, 1976.
- ČULÍK, Jaroslav. *Notářstvo v uplynulém desetiletí*. Právník 8-9/1928.
- KADLECOVÁ, Marta et al. *Československé dějiny státu a práva (1918-1945)*. Brno, 1991.
- MALÝ, Karel. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Léges, 2010.
- NAVRÁTIL, Michal. *Almanach československých právníků: životopisný slovník čs. právníků, kteří působili v umění, vědě, krásném písemnictví a politice od Karla IV. počínaje až na naše doby: k III. sjezdu čs. právníků v Bratislavě*. Praha 1930.
- SHELLE, Karel a Jaromír TAUCHEN. *Historie notářství v dokumentech*. Ostrava: Key Publishing ve spolupráci s The European Society for History of Law, 2012.
- SHELLEOVÁ, Ilona. *Notářství*. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994.
- SHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie*. 1. vyd. Praha: Linde, 1997.
- SHELLEOVÁ, Ilona. – SHELLE, Karel. *Právní úprava notářství: historie a současnost*. 1. vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995.
- SKŘEJPEK, Michal a kol. *Právní stav a právní profese v minulosti*. Praha: Havlíček Brain Team, 2007.
- ŠEDIVA, V. *Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec*. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894.
- Ad Notam: notářský časopis*. Praha: C.H. Beck 1997.
- Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní*. Praha: Právníká Jednota, 1910.
- Další dle potřeby

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.**
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce: **22. května 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 29. srpna 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s tématem „Pražský notariát v období První republiky“ zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil veškeré prameny, které byly v této práci použity, a to způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 2022

Jan Karabec

Poděkování

Zde bych chtěl především poděkovat svému vedoucímu diplomové práce JUDr. PhDr. Stanislavu Balíkovi, Ph.D. za jeho připomínky, rady a konzultace při vedení této diplomové práce.

Obsah

Obsah.....	8
Úvod.....	9
1 Notariát v období mezi lety 1850-1918	11
1.1 Notářství a jeho vývoj mezi lety 1850-1871	11
1.1.1 Notářský řád z roku 1850 – Císařský patent č. 366/1850 ř. z.	12
1.1.2 Notářský řád z roku 1855 – Císařský patent č. 93/1855 ř. z.	23
1.2 Notářství a jeho vývoj mezi lety 1871–1918.....	25
1.2.1 Notářský řád z roku 1871 – Zákon č. 75/1870 ř. z.....	26
2 Období První československé republiky.....	27
2.1 Situace notariátu v období První republiky.....	27
2.1.1 Vývoj notářské právní úpravy	30
2.1.2 Problematika pokoutnictví	36
2.1.3 Problematika interních záležitostí	37
2.1.4 Problematika jazykové otázky.....	38
2.2 Pražské notářské komory a spolky	40
3 Významní představitelé pražského notářství, jejich činnost stavovská, spolková a publikační	48
3.1 Karel Batěk.....	49
3.2 Antonín Mokrý	55
3.3 Jaroslav Čulík.....	58
3.4 Václav Svoboda.....	66
3.5 Alois Zmek	68
3.6 Jaroslav Heinitz	70
3.7 Anděla Kozáková Jírová	73
3.8 Rudolf Král.....	77
Závěr.....	79
Resumé	80
Seznam použité literatury a pramenů	81

Úvod

Cílem této práce je seznámit čtenáře se základními rysy notariátu, jako služby veřejnosti a jeho přínosu pro společnost. Nastínit mu postupný historický vývoj tohoto důležitého stavu, v rámci několika různých období, s důrazem na dobu První Československé republiky, na území hlavního města Prahy. Hlavním zájmem této práce je však čtenáři představit konkrétní představitele pražského notariátu předmětného období a poukázat na jejich život, postoje a názory na tehdejší situaci notariátu, odbornou činnost a profesní úspěchy.

První kapitola se čtenáři snaží přiblížit stav notariátu z období rakousko-uherské monarchie. Jedná se o nástin historických událostí v období mezi lety 1850-1918 a jejich vliv na právní společnost a zejména notářství. Cílem je čtenáři podrobněji popsat a zhodnotit úroveň tehdejší právní úpravy, zejména je dopodrobna rozebrán obsah císařského patentu č. 366/1850 ř. z., známý také jako notářský řád z roku 1850, jeho jednotlivé hlavy, ustanovení a jejich účinky. Stručně je také pojednáno o notářských řádech následujících, tedy z let 1855 a 1871. Pochopení událostí předcházející První republice považuji za velice důležité, jelikož bylo notářství předmětné doby výrazně ovlivněno právě touto úpravou, ze které tehdy recipovalo, než došlo k vydání vlastní legislativní úpravy.

V kapitole druhé je notářství období První československé republiky, zejména jeho tehdejší situace a problematika, podrobněji rozebráno. Ve věci problémů, se kterými se tehdejší notářství potýkalo, je v rámci této kapitoly pojednáno o pokoutnictví a jeho negativním vlivu na důvěru obecné veřejnosti v notariát, či pokusech o vyřešení jazykové otázky po osamostatnění a úřední užívání cizího jazyka v územích s národnostními menšinami, především německými. Dále je nastíněna nesnadná situace někdejších notářských úředníků s ohledem na uplatňování jejich činnosti v praxi. Závěrem kapitoly je pojednáno také o dobových notářských komorách a spolcích, s důrazem na ty, které svou činnost vykonávaly na území hlavního města Prahy. Stručně je zde rozebrána notářská komora v Praze, Spolek notářů československých, Spolek československých kandidátů notářství či Spolek německých notářů Československé republiky. Zmínku zde mají také další obdobné právnické útvary, které se svou činností, především publikační, také významně podílely na vývoji notariátu.

Ve třetí kapitole je konečně také pojednáno o samotných představitelích pražského notariátu, kteří vykonávali svůj úřad v období První republiky. S ohledem na velký počet zástupců, kteří úřadovali na území hlavního města Prahy, jsem se rozhodl vybrat takové představitele, kteří svými aktivitami a činností přispěli někdejšímu stavu významnou měrou, zejména jeho dalšímu vývoji a pokroku. Zároveň je v rámci této kapitoly rozebrána, kromě jejich života, také jejich činnost stavovská a spolková. Většina vybraných představitelů totiž působila, v rámci těchto předmětných spolků, na vysoce vážených pozicích. Závěrem je pojednáno o jejich činnosti literární a publikační, jelikož všichni vybraní představitelé aktivně a s radostí přispívali do různých právnických časopisů, mezi které patří například České právo, Právník a Všehrd. Kromě jejich činností v právnickém oboru je v konkrétních případech také zmínka i o jiných zájmech a aktivitách, kterým se předmětní představitelé věnovali a v jejichž rámci po sobě zanechali významnou stopu.

1 Notariát v období mezi lety 1850-1918

V tomto období můžeme zaznamenat historický vzestup úlohy notářství, a to zejména z důvodu porevolučních snah v rámci legislativní oblasti. Konkrétně lze odkázat například na vydávání nových předpisů, které měly zavést určité standardy do úředních činností. V případě notářství lze odkázat na notářské řády, které představovaly významné písemnosti, a především z nich vycházel další vývoj ohledně veřejného notariátu. Jednalo se v podstatě o základní písemnosti ve vztahu k dnešní úpravě veřejného notariátu.

1.1 Notářství a jeho vývoj mezi lety 1850-1871

Pokud se pokusíme nalézt ve vztahu k tomuto období některé historické prameny, které se danou problematikou zabývaly, nemůžeme opomenout dílo „Notářství dle práva rakouského se stručnými dějinami notářství“, které sepsal právní historik Václav Šediva. Jeho obsah poukazuje zejména na tehdejší snahy o vyčlenění notářských aktivit od soudcovské činnosti, a především zajištění stabilního prostředí pro občany, práva neznalé, kteří potřebovali v konkrétních případech určitou radu. Jednalo se zejména o situace, kdy mělo dojít k uzavírání určitých smluv a dalších listin, nezbytných k vymezení majetkových a osobnostních práv každého jedince.¹

Dané snahy o vytvoření určitého rámce pro notářské aktivity, které by se tak staly legitimními a především transparentními vycházely od veřejně činných osob, což byl například tehdejší ministr spravedlnosti Dr. Antonín Schmerling, který k již zmíněnému vývoji především přispěl tím, že dne 30. dubna 1850 navrhl císaři, aby byl zřízen nejen ústav notářství coby ústav státní, ale aby tento úřad napomáhal zainteresovaným osobám v jejich právních úkonech, zejména tím, že by se jim o právních jednáních dostávalo veřejných listin od osob k tomu státem ustanovených a pověřených.²

Tento směr uvažování nabýval na intenzitě, a proto císař návrhy tehdejšího ministra spravedlnosti akceptoval tím, že rozhodnutím ze dne 9. května 1850 nařídil vypracování podkladového materiálu, který měl vymezit aktivity v rámci notářské

¹ ŠEDIVA, V. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 53

² Tamtéž. s. 53

činnosti. Konkrétně se jednalo o návrh notářského řádu, který byl po zpracování všech nezbytných podkladů ve finální verzi předložen ministrem spravedlnosti k akceptaci. Iniciací tohoto procesu potvrzuje datum 27. srpna 1850, kdy konkrétně došlo k předložení notářského řádu pověřeným osobám. Z povahy obsahu tohoto notářského řádu, a především z poměrně krátké doby, určené ke zpracování tohoto díla je zřejmé, že tvůrci notářského řádu vycházeli zejména z francouzské právní úpravy, konkrétně z francouzského notářského řádu, který byl uváděn jako zákon z 16. 3. 1803. Jak je zřejmé z vývoje notářské úpravy v jiných zemích, tento zákon představoval určitý základ pro tvorbu dalších právních norem ve vztahu k notářské činnosti a jeho obsahem se inspirovala řada legislativců nejen v té době, ale rovněž v dobách následujících. Jednalo se o poměrně zdařilé dílo, které poskytovalo dostatečný prostor pro další legislativní úpravy v podobě novelizací. Díky těmto podkladům, a především snaze dalších zainteresovaných osob v tehdejší veřejné sféře došlo dne 29. září 1850 k vydání notářského řádu pro Čechy a Moravu, Slezsko, Horní a Dolní Rakousy, Solnohradsko, Štýrsko, Korutany, Kraňsko, Gorici a Gradišku, Istrii, území města Trestu, Taroly a Voralbersko. Tento notářský řád byl legislativně uveden prostřednictvím císařského patentu č. 366 ř. z.³

„I když za vzor byl vzat zejména francouzský notářský řád, brzy se ukázal jako nepříliš vhodný, a tak jeho platnost nebyla dlouhá.“⁴

1.1.1 Notářský řád z roku 1850 – Císařský patent č. 366/1850 ř. z.

Ve vztahu k této právní úpravě lze označit v zásadě jediný cíl, a to bylo zamezit různým poloveřejným aktivitám, pokoutnictví a podobným činnostem, které měly být napříště unifikovány přesnými pravidly, a především vymezit podstatu notářství jako instituce, která má své místo v tehdejší struktuře společnosti. Díky této právní úpravě došlo k vyčlenění notářství jako samostatné instituce od dalších činností ve veřejné sféře. Následná aplikace notářského řádu však nebyla jednoduchá, protože obyvatelstvo vnímalo notářskou činnost jako další aktivitu advokátů a často docházelo k záměnám a nepřehledným situacím, které byly způsobeny samotným nepochopením institutu notářství. Tento vývoj rovněž negativně ovlivnili advokáti, kteří vnímali notářské aktivity jako určitou

³ BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 72

⁴ SCHELLEOVÁ, I. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 9

konkurenční činnost, která by mohla do budoucna omezit, případně konkurovat jejich aktivitám.⁵ Přes tyto počáteční rozpory došlo k vydání notářského řádu, který obsahoval v té době sedmnáct hlav a tzv. přídavek.⁶

Ve stručnosti lze odkázat na jednotlivé hlavy a jejich obsah, přičemž ze struktury těchto samostatných částí je zřejmá snaha tvůrců o přehledné vymezení nejen notářství jako instituce samotné, ale především snaha o zavedení určitého právního rámce pro všechny zainteresované osoby včetně popisu konkrétních povinností v určitých situacích.

První hlava se zabývala samotnými předpoklady pro výkon notářské činnosti, tedy podmínkami, za kterých mohl případný uchazeč po jejich splnění, následně vykonávat notářskou činnost. K těmto předpokladům náleželo rakouské říšské občanství, fyzická zletilost a způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, znalost jazyků v dané oblasti, kde měl uchazeč jako notář vykonávat notářskou činnost. Zásadní podmínkou bylo samozřejmě úspěšné vykonání notářské nebo advokátní zkoušky.

V intencích hlavy druhé byl upraven výkon samotné notářské činnosti, a to ve vztahu k samotné společnosti. V této hlavě byly upraveny podmínky pro notářskou činnost ve vztahu k jednotlivým regionům, a především vylučující podmínky, jejichž existence zamezovala výkon notářské činnosti. K těmto podmínkám například náleželo, že notářskou činnost nebylo možné sloučit s činností úředníka placeného státem nebo advokáta. K dalším aktivitám, které nebylo možné sloučit s notářskou činností, například náleželo komisionářství, jednatelství ve společnostech, obchodnictví nebo dohazovačství. Již z této právní úpravy je zřejmá snaha vyčlenit notářskou činnost z tehdejších běžných aktivit a vymežit ji jako velmi významnou činnost. Pokud došlo k porušení výše uvedených pravidel, docházelo k disciplinárnímu potrestání. Oficiální notář musel mít ke své činnosti povolení prezidenta vrchního zemského soudu, zejména v případech, kdy realizoval veřejné služby, které byly placené.⁷

⁵ ŠEDIVA, V. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 53-54

⁶ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 3-32

⁷ Tamtéž, s. 7

Hlava třetí se věnovala organizačním aspektům notářství jako instituce, zejména uváděla početní limity ve vztahu k jednotlivým zemím monarchie, čemuž předcházelo podrobné ověření rozhodných skutečností. Z těchto šetření poté vyplývaly nejen počty notářských míst, ale také realizace konkurzních řízení, jejichž cílem bylo vybrat ty nejvhodnější kandidáty na notáře. Po úspěšném konkurzním řízení byli adepti na notáře jmenováni ministrem práv.

Z obsahu hlavy čtvrté je zřejmé, že již v té době musel úspěšný kandidát složit určitou notářskou jistotu v podobě peněžité částky, která měla garantovat odstranění škodlivých následků spojených s činností samotného notáře, tedy zhojení určité újmy v případě notářova pochybení. Pro složení konkrétní výše finanční částky jako jistiny byla vymezena určitá lhůta /3 měsíce od jmenování/, přičemž pokud nedošlo k realizaci tohoto úkonu ze strany nového notáře, platilo, že se této činnosti dobrovolně vzdal. Z konkrétních případů výše peněžité záruky ve vztahu k jednotlivým územím lze například odkázat na finanční částku pro hlavní město, která prezentovala 8000 zlatých, pro ostatní místa 100 zlatých.⁸

V rámci hlavy páté byly stanoveny postupy, týkající se procesu notářské přísahy při jmenování. Obvyklé tak bylo, že po vykonání přísahy notářem došlo k vydání zřizovacích dekretů pro každého jednotlivého notáře. Tyto dekreta měly především účel archivační. Příklad přísaha byla běžně vykonávána u příslušné notářské komory. Z formálních důvodů se také o průběhu přísahy sepisoval protokol, který byl následně uložen do notářských archivů.⁹

V případě, že notář úspěšně složil požadovanou přísahu, získal úřední pečeť, kterou následně používal v rámci své činnosti. Náklady na zřízení této pečeti byly připsány na úkor nového notáře, neboť se jednalo o zcela individuální označení notáře, které bylo vázáno výhradně k jeho osobě a jeho notářské činnosti. Některé prvky však musely na pečeti zůstat zachovány a byly tedy neměnné, zejména se jednalo o vyobrazení říšského orla, místa a korunní země, kde měl konkrétní notář sídlo. Další údaje se vztahovaly k upřesnění identity konkrétního notáře, přičemž šlo zejména o jeho jméno a příjmení. Po absolvování těchto úvodních procedur byl notář zapsán do seznamu notářů, který byl veden příslušnou notářskou komorou. Do tohoto seznamu se nový notář podepsal a současně zde otiskl svou pečeť. Tento

⁸ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 8

⁹ Tamtéž. s. 8

postup vykazoval především snahu o určitou evidenci všech důležitých údajů ve vztahu ke konkrétnímu notáři, tedy aby nedocházelo do budoucna ke zneužití institutu notáře nejen notářem samotným, ale především třetími osobami, které by mohly napodobovat aktivitu konkrétního notáře. Na mysli tak máme například zneužití notářovi pečeti. Po zaevidování pečeti a dalších údajů převzal notář zřizovací dekret, a to konkrétně z rukou prezidenta vrchního zemského soudu. Den jmenování konkrétního notáře byl vyhlášen prostřednictvím notářské komory v konkrétní korunní zemi a současně také došlo k oznámení tohoto údaje všem zainteresovaným stranám v rezortu, jako byly například soudy a státní zastupitelství.¹⁰

Z obsahu hlavy šesté především vyplývají podmínky pro výkon notářské činnosti, tedy k vymezení např. možné doby pro realizaci notářského úřadu apod. V této hlavě byly rovněž včleněny všechny kroky, které musel notář splnit před jmenováním do úřadu notáře, jednalo se tedy o jakési zákonné podmínky, které stanovily předcházející hlavy notářského řádu. Konkrétně tedy podmínky způsobilosti konkrétního adepta, platební schopnosti ke zřízení výše uvedené jistoty, povinnost převzít odpovídající úřední pečeť, povinnost k zápisu do konkrétního seznamu včetně práva na získání zřizovacího dekretu. Dále bylo rovněž vymezeno, za jakých podmínek lze realizovat přeložení konkrétního notáře na jiné místo. Každý jednotlivý notář také musel dodatečně zajistit úpravu vlastní pečeti, aby nedošlo k její záměně ve vztahu k novému působišti notáře a pokud tyto a další povinnosti notář nesplnil, nemohl být jmenován na nové místo. Pokud šlo o ukončení notářské činnosti, zde právní úprava odkazovala pouze na taxativně uvedené zákonné důvody. Oficiálně pozbytí notářského úřadu musel autorizovat svým rozhodnutím prezident vrchního zemského soudu. Mezi tvrdé sankce související s ukončení notářské činnosti například náleželo pozbytí rakouského říšského občanství, a to zejména v případech, kdy notář vykonával nejen vlastní činnost notářskou, ale rovněž další činnosti, které byly s touto činností neslučitelné jako například spáchání konkrétního zločinu nebo přečinu ze zjištěnosti. Mezi způsoby ukončení notářské činnosti lze rovněž přiřadit nedoplnění notářské jistiny

¹⁰ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 9

ve stanovené lhůtě, nebo její požadované navýšení ve vztahu k novému působišti notáře.¹¹

V případě hlavy sedmé můžeme odkázat na obecná ustanovení, která vymezovala výkon notářského úřadu, a to včetně umístění notářského úřadu a k němu se vztahujících aktivit konkrétního notáře, který například mohl vykonávat vlastní činnost pouze v rámci územního celku, pro který byl ustanoven. Pokud by daný notář vykonával svůj notářský úřad mimo oblast své určené působnosti, než ke které byl ustanoven, následovala by v takovém případě disciplinární sankce a veškeré písemnosti vzešlé z takové činnosti by byly neplatné.¹²

Notář měl také zakázáno sepisovat úřední spisy v případech, kdy se jednalo o jeho osobní aktivitu, osobní zájem, a to ve vztahu nejen k němu, ale rovněž ke všem osobám blízkým. Tato restrikce byla vymezena nejen k osobám nejbližším, zakázáno měl notář v tomto případě listiny sepisovat až po příbuzné ve čtvrtém kolenu. Obdobně jako u překročení své místní příslušnosti, i za toto provinění následoval pro notáře disciplinární trest a neplatnost listin.

V rámci hlavy osmé je upravena především samotná notářská činnost. Rozumíme tím tedy například vyhotovení notářských spisů a podmínek pro jejich sepsání. Z důvodu, že se jedná o poměrně širokou část předmětného právního předpisu, došlo k jejímu rozčlenění na tři části, těmi byla ustanovení obecná, ustanovení zvláštní ve vztahu k závětím a ustanovení, která vymezovala autentická vyhotovení. Obecnou částí rozumíme především stanovení jednotlivých povinností notáře při tvorbě notářského spisu. Povinnosti se také týkaly činností jako řízení samotného jednání či potvrzování určitých skutečností v písemných podkladech. Notář potvrzoval označení osoby, která spis sepsala, zdali byl spis sepsán osobně notářem či nikoliv. Závěrem je také stanovena povinnost ověření určitosti a srozumitelnosti vůle a jednání zainteresovaných osob, aby nedošlo v čase pozdějším ke snahám o zpochybnění pořízeného zápisu.¹³

V těchto intencích notář odpovídal za pravdivost poskytovaných údajů, přičemž jakékoliv diskrepance mezi skutečným stavem a zápisem byly k tíži samotného notáře. Proto bylo nezbytné, aby veškeré údaje a rozhodné skutečnosti

¹¹ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 10

¹² Tamtéž. s. 10

¹³ Tamtéž. s. 11

byly ze strany notáře pečlivě kontrolovány a následně autorizovány předepsaným způsobem. V případě, že by v této oblasti došlo k pochybení ze strany notáře, musel očekávat vyslovení pořádkového nebo disciplinárního trestu. Sepisující notář musel také přizvat dva nezúčastněné svědky, kteří byli přítomni samotnému sepsání spisu, přičemž tito svědci museli vykazovat určité vlastnosti, spočívající např. v jejich věku, právní způsobilosti, občanství rakouského státu a dalších.

V další části osmé hlavy bylo taktéž vymezeno, za jakých podmínek a jakými náležitostmi musel oplývat předmětný notářský zápis nebo listina. Mezi obligatorní náležitosti těchto listin se řadilo označení místa sepsání, označení notáře, který zápis sepsal, stran a svědků, datum a taktéž podrobné vymezení průběhu realizovaného úkonu, respektive jeho obsahu. Po těchto nezbytných krocích bylo možné předmětnou listinu autorizovat tím, že všechny zainteresované osoby listinu podepsali a notář ke svému podpisu připojil příslušnou pečeť.

K obecným náležitostem listiny náležely i další již zcela individuální údaje, které se vždy vztahovaly ke konkrétnímu případu v podobě čísla jednacího, označení konkrétního místa, kde byl spis sepsán včetně uvedení čísla popisného domu, označení rozsahu listin včetně označení osob, které tyto listiny převzaly. K těmto náležitostem rovněž patřilo vyčíslení odpovídající odměny notáře za současného označení osoby, která sepsala prvopis daného zápisu.

Tato část se rovněž věnovala ne zcela obvyklým situacím, které mohly nastat při sepisování notářského zápisu, kdy například ani jeden ze svědků neuměl psát, nebo byl žadatel o notářský zápis slepý, hluchý, němý. Tyto situace skutečně mohly nastat, a pokud k nim docházelo, měli notáři v příslušném textu dána přesná vymezení podmínek, které musely být splněny, aby došlo k vytvoření platného notářského zápisu. Pokud tedy například svědek neuměl psát, musel notář napsat jeho jméno, přičemž za tímto označením osoby konkrétní člověk připojil otisk své ruky takovým způsobem, aby tento otisk nebyl zaměnitelný. V případech poruch smyslového vnímání bylo zase obligatorním standardem, že při pořizování zápisu museli být všichni svědci přítomni po celou dobu, což následně stvrdili svým prohlášením a podpisem.

K podmínkám správného vyhotovení notářského zápisu patřil rovněž požadavek na čistý text, který nesměl obsahovat jakékoliv úpravy v podobě škrtání, vpisů, prepisů a podobně. Pokud by nastala tato situace a některá ze

zainteresovaných osob provedla tuto nepovolenou úpravu včetně následného doplnění textové části, byl by notářský zápis označen za neplatný. Uvedené úpravy mohly být za určitých podmínek provedeny, avšak vše muselo být autorizováno podpisem notáře a přítomných svědků včetně přesného a konkrétního vymezení jednotlivých úprav.

Specifická úprava v rámci notářského řádu se vztahovala ke zhotovení posledního porízení, které muselo být provedeno před notářem. Úkony v rámci posledního porízení musely být v souladu nejen s notářským řádem, ale rovněž s občanským zákoníkem, přičemž jejich správnost opět potvrzoval notář a celému jednání přítomní dva svědci. Alternativou pak byla možnost předat notáři již vyhotovené poslední porízení, v tomto případě byla opět obligatorní přítomnost svědků. Osoba zřizující poslední porízení tak před svědky prohlásila, že předmětná listina je jeho poslední vůlí, že je s jejím obsahem obeznámena a že tuto listinu podepsala vlastní rukou. Takto se postupovalo i v případech, kdy klient neměl schopnost číst, listina se tak nahlas přečetla a osoba, zřizující svou poslední vůlí, potvrdila její psaný obsah.

Notář měl následně povinnost, při vydávání autentických vyhotovení těchto textů, je vydávat pouze osobám uvedeným na dané listině. V případě jakékoliv další osoby muselo dojít ke svolení, k takovému úkonu, všech zúčastněných stran. Podmínkou vyhotovení takového zápisu pak musela být čitelnost, totožné znění s originální listinou, nad tento rámec se nesmělo v dané listině nic dodatečného doplňovat, škrtat či opravovat. Toto vyhotovení musel notář ověřit a potvrdit. Potvrzení ze strany notáře bylo realizováno uvedením data, které bylo doplněno podpisem notáře a dále informací, komu byl autentický opis vydán.¹⁴

V případě hlavy deváté notářského řádu lze zaznamenat konkrétní snahu o unifikaci pojmu „notářské potvrzení“ a jeho další rozčlenění. Notářským ověřením byla dle této hlavy buď legalizace, vidimace, potvrzení data, potvrzení překladu a osvědčení o tom, že je někdo naživu.

V souvislosti s legalizací se vycházelo z toho, že byla ověřována pravost podpisu na listině v případě, kdy daná listina nebyla sepsána v notářově přítomnosti. Pokud tedy konkrétní osoba chtěla legalizovat vlastní podpis, musela

¹⁴ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 14

se na dané listině podepsat před notářem a současně za přítomnosti dvou svědků. Tento akt rovněž vyžadoval osobní znalost klienta s notářem, případně alespoň znalost této osoby s jedním ze svědků. Pokud by nastala situace, že by konkrétní osoba nebyla známa notáři, což byl běžný jev, musela být známa dvěma přítomným svědkům, kteří potvrdili shodně před notářem, že se jedná o konkrétní osobu, kterou znají. V případě vidimace notář vycházel z toho, že jemu předkládaná listina souhlasí jako přepis s původní listinou, přičemž tato listina se notáři ukázala a on ji potvrdil a současně jí opatřil vlastní pečetí za uvedení zápisu, stvrzujícího, že se jedná o přepis. K dalším úkonům notáře náleželo potvrzení data na konkrétní listině, kterou notář sám nesepisoval, avšak mohl na této listině vyznačit den, měsíc a rok, kdy mu byla předestřena, opět za přítomnosti dvou svědků. Za další příklad je vhodné uvést potvrzování překladu listin, kdy pro takový úkon musel notář oplývat příznanou způsobilostí k sepisování cizojazyčných spisů. V případech osvědčení o tom, že je někdo naživu, musela být notáři známa identita této osoby, nebo mu opět dva přítomní svědci museli potvrdit správnost údajů ohledně identifikace této osoby a především, že tuto osobu opravdu znají. V takovém případě se tedy daná osoba musela dostavit k notáři se svými dvěma svědky, přičemž po zhotovení odpovídající listiny museli jak svědci, tak daná osoba a notář předmětný text potvrdit vlastnoručními podpisy.¹⁵

V rámci hlavy desáté dochází k úpravě instancí, kdy docházelo u notáře k úschově cizích listin. Ve smyslu těchto ustanovení byli notáři oprávněni přijímat do úschovy různé písemnosti včetně posledních pořízení. Tento úkon byl velmi často využíván, zejména se zájmem zainteresovaných osob na realizaci jejich poslední vůle, přičemž notář byl vnímán jako osoba respektovaná a způsobilá k těmto úkonům oproti osobám jiným. Ohledně přijetí konkrétní listiny notář sepsal spis, přičemž vydávající osobě potvrdil převzetí původní listiny, eventuálně ji vydal opis dané listiny s potvrzením, že prvopis listiny se nachází u notáře, kde byla svěřiteli, kdykoliv k dispozici. Svěřitel však opět musel přijít se dvěma svědky, kteří potvrdili nejen oprávněnost dané osoby k vyzvednutí odpovídající listiny, ale rovněž autorizovali svými vlastnoručními podpisy, že konkrétního dne k předmětnému předání do rukou osoby oprávněné skutečně došlo.¹⁶

¹⁵ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 16-17

¹⁶ Tamtéž, s. 17

Ze znění obsahu hlavy jedenácté vyplývá, že se věnuje činnosti úschově spisů, vedení evidenčních seznamů včetně vymezení podmínek správného zacházení s notářskou pečeti. Z těchto ustanovení vyplývala pro notáře povinnost nejen řádně uschovat spisy klientů, ale rovněž spis, které byl povinen uschovat dle pravidel notářské komory, tyto vždy musely být také označeny unikátním evidenčním číslem. V tomto oddíle se rovněž notářský řád věnoval situacím, kdy docházelo k řádnému skončení notářské činnosti a vyvstala potřeba dosud zaevidované písemnosti spravovat i nadále, přičemž za tímto účelem byly předmětné písemnosti buď uschovány v odpovídajícím notářském archivu, eventuálně je mohl v rámci notářské praxe převzít jiný notář, působící v rámci téhož územního celku, případně nástupce původního notáře. Pro evidenci již zřízených notářských spisů platilo, že notář měl k údajům v nich uvedených povinnost mlčenlivosti a musel současně konkrétní spisy uchovávat v tajnosti. Pokud by o vydání spisu vyžádala jiná osoba než osoba oprávněná, musel notář současně informovat zainteresované osoby ohledně tohoto požadavku, přičemž tyto by musely dát výslovný souhlas s daným postupem, event. vydání spisu jednoznačně odmítnout. Obdobné podmínky byly kladeny na zainteresované osoby v případech, kdy mělo dojít k pouhému nahlédnutí do prvopisů notářských spisů. Pokud by notář vymezené podmínky pro realizaci výše uvedených činností porušil k újmě oprávněné osoby, byl by podroben disciplinárnímu řízení s možností odejmutí funkce notáře. Poněkud specifická podmínka byla vázána např. k záznamům ohledně posledního pořízení, ta spočívala v tom, že notář nesměl za dobu života zůstavitele vydávat žádné listiny tohoto charakteru jakékoliv jiné osobě.¹⁷

V hlavě jedenácté byl rovněž zmíněn souhrn povinností, které se vázaly k úschově notářské pečeti, kdy notář měl především za povinnost uchovávat vlastní pečeť na zajištěném a řádně zabezpečeném místě, aby nedošlo k jejímu zneužití prostřednictvím dalších osob. Notář rovněž musel obratem nahlásit ztrátu pečeti a zajistit si výrobu nové pečeti, která nahradila původní. V případě nálezu předchozí pečeti byla používána již nová a původní musela být transparentním způsobem znehodnocena, případně uložena do notářského archivu.¹⁸

¹⁷ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 19

¹⁸ Tamtéž. s. 20

Tématice odměn a souvisejících platů notářů se věnovala hlava dvanáctá, kde bylo mimo jiné stanoveno, že platy notářů se vypočítávaly z konkrétních tarifů, které byly vydávány společně s notářským řádem. Toto přesné vymezení tarifů a platové úpravy notářů zamezovalo svévůli navyšování cen notářských úkonů, a především představovalo určitou platformu pro následné sankcionování notářů v případě porušení těchto povinností. Takové sankce probíhaly povětšinou formou pokuty či také navrácení vyměřeného rozdílu klientovi.

V rámci hlavy třinácté byla stanovena organizace a struktura notářských archivů, které byly dle zákona zřízeny vždy v sídle každého vrchního zemského soudu, přičemž jejich hlavní náplní bylo přijímání a uschovávání spisů a pečeti konkrétních notářů, kteří buď zemřeli, nebo skončil výkon jejich úřadu. V čele notářských úřadů byl ředitel, který vykonával veškeré statutární dispozice, náležející k této funkci včetně vedení samotného úřadu.¹⁹

Čtrnáctá hlava pak rozebírala především takové činnosti, které se věnovaly způsobu vedení notářských komor či jejich organizaci. V tomto stanoveném rámci bylo povinností zřizovat notářské komory v místech, kde byl již notářský archiv. U notářské komory byli vedeni všichni aktivní notáři z jednotlivých okresů. Strukturu těchto notářských komor tvořil předseda, jako řídicí článek, který byl také zpravidla ředitelem notářského archivu a dále z nejméně čtyř a nejvíce osmi členů, které si volili jednotliví notáři v příslušném notářském územním celku. Členství v notářské komoře bylo časově omezeno na dobu tří let. Komora se na základě vyzvání představeného scházela zpravidla jednou měsíčně.

K hlavním rysům činnosti notářských komor náležela dispozice navrhopat změny v organizaci notářství, zejména ve vztahu k aktuálním počtům jednotlivých úřadů, kdy docházelo k úpravám ve formě snížení nebo zvýšení jejich počtu. Notářské komory rovněž rozhodovaly o spojení nebo rozdělení notářských okresů v podobě konkrétních územních celků, přeložení notáře na jiné místo a současně o předpisech, upravujících výkon samotného notářství. Mezi personální dispozice náleželo obsazování prázdných úřadů, výběr jistoty od budoucích notářů, její

¹⁹ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 21

evidence a současně akceptace přísahy notářů včetně jejího zaevidování. Notářská komora rovněž vedla seznam praktikujících úředníků.²⁰

Z obsahu patnácté hlavy notářského řádu vyplývala organizace vedení notářství prostřednictvím jednotlivých institucí. V této souvislosti bylo zadokumentováno, že vrchní vedení notářství náleželo do kompetence prezidentům vrchních zemských soudů, kteří spolupracovali s vrchními státními zástupci. Vrchní vedení notářství vykazovalo vedoucí oprávnění i ve vztahu k dalším subjektům, resp. úřadům, kterými byli také notářské komory a notářské archivy. Z povahy aktivit vrchního vedení lze usoudit, že hlavním účelem jejich činnosti byla především kontrolní a informační činnost.

Obsahem hlavy šestnácté pak bylo pojednáno o disciplinárních pravomocech v případech, kdy daný notář porušil své povinnosti, vyplývající mu ze složené přísahy či samotného notářského řádu. Tato disciplinární pravomoc našla své uplatnění také v rámci případů, kdy se notář dopustil nějaké formy zákonem nedovoleného jednání. Za takové provinění pak notář obdržel trest v podobě napomenutí, domluvy, či pokuty do výše 100 zlatých, o takových trestech hovoříme jako o pořádkových. Druhou částí předmětných trestů byly takzvané tresty disciplinární, tím rozumíme například pokuta v maximální výši 500 zlatých, přerušování výkonu notářství až na maximální povolenou dobu 3 měsíců. O formách těchto trestů rozhodoval disciplinární senát vrchního zemského soudu v návaznosti na předchozí vyšetřování daného případu, které bylo nařízeno buď z iniciativy notářské komory, nebo na základě návrhu prezidenta vrchního zemského soudu.²¹

V hlavě sedmnácté byla vymezena činnost notáře jako soudního komisaře. Jak již ze zmíněného vyplývá, notáři mohli působit v rámci soudního řízení jako soudní komisaři. Náplní jejich činnosti bylo v tomto případě zejména zapisování úmrtí a navazující projednání pozůstalostí, provádění soudních odhadů či provádění dražeb movitých ale i nemovitých statků. Tato se rámcově týkala, až na výjimku dražby nemovitého statku, sporných i nesporných řízení soudních.²²

K notářskému řádu jako určujícímu legislativnímu zdroji pro aktivitu jednotlivých notářů a navazujících institucí lze uvést, že primárně splnil již od

²⁰ SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995. s. 23-25

²¹ Tamtéž. s. 27

²² Tamtéž. s. 32

počátku své platnosti zadané cíle, tedy založení určité právní platformy, která byla nezbytná nejen pro zákonné vymezení notářské činnosti, ale rovněž pro schematické a současně institucionální znázornění notářství jako úřadu, který má konkrétní dispozice a povinnosti v dané společnosti. Přes tuto snahu však byl notářský řád od počátku vnímán jako nepříliš kvalitní právní úprava, a proto byly zaznamenány i snahy o jeho významné úpravy, případně o jeho zrušení.

S ohledem na stále se zvyšující kritiku textového znění a současně řadu inovativních připomínek začala vláda pracovat na revizi notářského řádu, ta byla vykonávána zvláštním poradním sborem, který tvořili vrchní zemští soudci a nejvyšší političtí úředníci jednotlivých zemí monarchie. Cílem bylo nejen sjednotit stávající právní úpravu ve vztahu k jednotlivým územním celkům tak, aby její následná aplikace nepřinášela s ohledem na rozdílná územní členění komplikace a současně, aby novelizované znění bylo přehledné a zcela konkrétní ve vztahu k jednotlivým situacím.²³

V souladu s výše uvedeným zadáním bylo zpracováno vydání nového notářského řádu, který byl prezentován dne 21. 5. 1855, a to prostřednictvím císařského patentu č. 94 a dále prostřednictvím císařského patentu č. 23 ze dne 7. února 1858 pro Halič, Krakov, Bukovinu, Uhry, Chovatsko, Slavonsko, Sedmihraby, Srbskou Vojvodinu a Temešský Banát.²⁴

1.1.2 Notářský řád z roku 1855 – Císařský patent č. 93/1855 ř. z.

„Dne 21. května 1855 byl pod číslem 94 ř. z. vydán nový notářský řád, který se ukázal jako mnohem vhodnější, propracovanější, a tak lépe vyhovující. Zejména podstatně zjednodušoval určité formality. Nicméně ani tento notářský řád právní praxe nepřijala bez výhrad. Spíše naopak, i proti němu se začala uplatňovat kritika a v některých směrech dokonce byl hodnocen, jako krok zpět. Tyto skutečnosti pochopitelně nepříspěly k upevnění notářství a k posílení jeho autority.“²⁵

Obsahové znění tohoto kodexu vycházelo z větší části z původního notářského řádu, přičemž v daném znění byla patrná snaha legislativců vyvarovat

²³ BALÍK, S. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. s. 75

²⁴ ŠEDIVA, V. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894. s. 55

²⁵ SCHELLEOVÁ, I. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 9

se problémů, které vznikaly při aplikaci předchozího notářského řádu. Nový notářský řád měl rovněž posílit povědomí obyvatelstva ohledně notářů a jejich postavení ve společnosti, a to srozumitelnou formou tak, aby byl notář a jeho činnost vnímán jako nezbytná součást struktury společnosti. S ohledem na poměrně značný rozsah výchozích priorit při zpracování tohoto kodexu však došlo k určitému rozmělnění původních myšlenek, a proto zadaný cíl zůstal zčásti nenaplněn, zejména pokud jde o srozumitelný výčet notářských aktivit.²⁶

Přes určité výhrady však došlo v jednotlivých momentech notářské činnosti ke konkrétním posunům, zejména pokud jde o zvýšení počtu platných alternativ u jednotlivých situací, za zmínku zajisté stojí třeba nahrazení, dříve hojně využívaných dvou svědků, dalším notářem.

Co se jedná dalších obdobných aktualit, notáři nyní oplývali oprávněním k sepisování soukromých listin v rámci nesporných řízení. Tímto došlo k poměrně výraznému rozšíření notářských pravomocí, notáři tak mohli vykonávat takovou agendu, která náležela do té doby výhradně advokátům. Na základě toho došlo i ke změně formy výpočtu odměny notáře, která se tak v těchto případech řídila předpisy o odměnách advokátů. Notáři se díky této změně stali v určitých řízeních, konkrétně v řízení nesporném, další alternativou, k již stávajícím advokátům.²⁷

Mezi další podstatné úpravy, zejména pokud jde o schéma nového notářského řádu, náležela absence přímého výčtu jednání, k jejichž platnosti bylo zapotřebí notářského spisu. Tato změna opět vycházela z požadavku na zjednodušení některých notářských úkonů, a především neustále se zvyšující variabilitu notářské činnosti, která na jedné straně byla poptávána v čím dál větším rozsahu, avšak byla současně vázána původní právní úpravou, která určité formy jednání ani zčásti nepřipouštěla.²⁸

Pokud jde o vykonatelnost notářských listin, tato ve znění notářského řádu z roku 1855 nebyla podrobně upravena, avšak notářský řád odkazoval na císařské nařízení z 21. května 1855 č. 95 ř. z., o zrychleném zřízení mandátním na základě listin notářských. Později však bylo řízení mandátní rozšířeno i na všechny listiny

²⁶ BALÍK, S. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 75

²⁷ ŠEDIVA, V. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894, s. 55

²⁸ BALÍK, S. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007. s. 75

pouze legalizované, nebo vložené do pozemkových knih, a proto notářské listiny ztratily svou dosavadní výlučnost.²⁹

Samotná činnost představitelů stavu se však znatelně rozšířila, hlavní vliv na to měl, již výše zmíněný, výkon činnosti notáře jako soudního komisaře. Faktem je, že se tato změna v praxi velice osvědčila, a proto byla tato tematika následně převzata i do notářského řádu z roku 1871, který nahradil notářský řád z roku 1855. Nahrazení notářského řádu z roku 1855 představovalo naplnění představ veřejnosti a notářského stavu, neboť znění tohoto kodexu bylo v některých částech komplikované, příliš formální a taktéž neodpovídalo tehdejším potřebám pro výkon notářské činnosti včetně její organizace. Přesto notářský řád z roku 1855 platil až do vydání nového notářského řádu, které je datováno k roku 1871.

1.2 Notářství a jeho vývoj mezi lety 1871–1918

V tomto období lze zaznamenat zásadní a určující změny pro vývoj českého notářství, kdy tento obor vykázal největší pokrok a dospěl tak v rámci dosavadní historie ke svému vrcholu. Nutno poznamenat, že tento progres byl především ovlivněn politickými změnami, které se týkaly habsburské monarchie po uzavření dohody o rakousko-uherském vyrovnání a vydáním tzv. prosincové ústavy z roku 1867.

„Rozhodujícím obdobím pro organizaci notářství a formování jeho právní úpravy se stal počátek sedmdesátých let minulého století. Po řadě jednání, zejména v odborných kruzích, byl 25. července 1871 vydán pod číslem 75 ř. z. nový notářský řád a spolu s ním pod číslem 76 ř. z. zákon o nezbytnosti notářských spisů pro některá právní jednání a o nezbytnosti legalizace podpisů na tabulárních listinách. Tento zákon potom v nezměněné podobě platil až do vzniku Československé republiky.“³⁰

Lze tak konstatovat, že nejvýznamnější změnou ve vývoji českého notářství předmětného období lze považovat vydání nového notářského řádu z roku 1871, který byl zaveden říšským zákonem č. 75 ze dne 25. července 1871. Notariát se tak na základě nových změn těšil v tomto období zvýšené popularity, a to mimo jiné také z toho důvodu, že notáři se stále aktivněji zapojovali do řízení společnosti

²⁹ ŠEDIVA, V. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894, s. 55

³⁰ SCHELLEOVÁ, I. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 9

prostřednictvím různých čestných i exekutivních funkcí. V dané době byli někteří notáři považováni za důležité osoby veřejného života, což samozřejmě přispělo k výraznému postavení notářství jako celku ve společnosti.

1.2.1 Notářský řád z roku 1871 – Zákon č. 75/1870 ř. z.

Textové znění tohoto nového notářského řádu bylo především definováno dosavadní nespokojeností odborné i laické veřejnosti s předchozí právní úpravou z roku 1855. V určitých momentech tato nespokojenost dosahovala takové intenzity, že zazněly i požadavky na zrušení notářství jako instituce v rámci společnosti. Před samotným vydáním tohoto kodexu probíhala řada diskusí v odborných kruzích, tedy jak v rámci notářských spolků, tak mezi zainteresovanými jednotlivci.

Z těchto důvodů došlo k vydání nového notářského řádu, který měl především stabilizovat nálady ve společnosti vůči notářství jako celku a zároveň konkrétně reagovat na nedostatky z předchozí právní úpravy.

Oproti svým předchůdcům byl notářský řád, č. 75 ř. z. vcelku povedeným předpisem. Skládal se celkem z 11 hlav a jednoho dodatku. Kdy na začátku předpisu definoval institut notáře a jeho agendu, tu tvořilo převážně sepisování a vydávání veřejných listin, jednalo se také například o činnost úschovy cenných papírů, listin a peněz. Tato zmíněná dokumentace pak byla mimo jiné vázána pevně stanovenými požadavky, které zaručovaly jejich následnou vymahatelnost. Dále předpis upravoval například proces jmenování notářů do funkce, či zákazem souběhu s jinou funkcí, či činnost notářů jako pomocných státních orgánů, v podobně soudních komisařů.³¹

Notářský zákon č. 75 ř. z., tak byl předpisem, se kterým notářský stav pracoval až do období únorového převratu v roce 1948, tedy do doby vzniku Československé republiky³² a je tedy, o něm samotným a o jednotlivých novelizacích, podrobněji pojednáno v navazující kapitole obsahující vývoj právní úpravy notářství za období První československé republiky.

³¹ SCHELLEOVÁ, I. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 9 a 10

³² Tamtéž, s. 10

2 Období První československé republiky

Vznik První československé republiky, tedy prohlášení samostatnosti Československa datujeme ke dni 28. října 1918, k jejímu vyhlášení došlo v Praze. Tento milník je považován za obrovský krok vpřed pro českou státnost a právní stát, jelikož byl zřízen ve formě demokratické republiky. Toto prohlášení vyvolalo nadšení napříč obyvatelstvem, to inspiroval nejen konec kruté války ale samozřejmě existence Česka, jako samostatného státu. Původně se toto prohlášení o samostatnosti vztahovalo pouze na České země, ovšem o dva dny později se připojilo i Slovensko. Ke spojení těchto dvou národů tak došlo poprvé v historii, jelikož v historii byly oba národy součástí jiného tehdejšího soustátí, Česko bylo součástí Předlitavska, Slovensko bylo součástí Uher. Snahy tehdejších českých politických stran postupně i prosadili své názory ohledně upuštění od ideálů tehdejší Rakousko-uherské monarchie a budoucnost začít tvořit vlastní cestou.

2.1 Situace notariátu v období První republiky

Rakousko, které bylo poraženo v první světové válce, bylo tak v té době značně oslabeno a země, které předtím byly součástí monarchie, čekala samostatnost. Novým samostatným zemím tak byly vymezeny hranice, k tomu došlo na základě uzavřených mírových smluv a rozhodnutí v rámci versailleského mírového systému. Nově nabytá samostatnost pak motivovala tehdejší politiky a představitele jednotlivých právnických profesí k podílení se na novém směru právní úpravy, pro jejíž novelizaci se nemohla naskytnout lepší příležitost. První problémy ve věci nové úpravy ovšem nastaly ihned zpočátku, jednoduše z důvodu absence takové úpravy. Bylo třeba pod tíží času státní zřízení stabilizovat a danou právní úpravu urychleně vytvořit, už jen z tohoto důvodu se dá na tehdejší právní úpravu nahlížet jako na nedokonalou, jelikož nebyl potřebný prostor pro její řádné promyšlení a zhodnocení. Další variantou, která byla navrhována jako řešení dočasné právní úpravy a mohla by tak poskytnout potřebný čas k řádné přípravě nových právních předpisů, bylo přejímání recepční metodou tehdejších říšských předpisů.

„Recepční zákon z 28. října 1918 převzal veškerý rakouský právní řád, v důsledku čehož došlo k recipování i právní úpravy notářství. V českých zemích tedy platil rakouský notářský řád č. 71/1871 ř. z. a na Slovensku zákonný článek

z roku 1874 ve znění zákonného článku VII z roku 1866. Tento dualismus se po dobu trvání první republiky nepodařilo odstranit.“³³

Tento způsob recepce někdejších říšských právních předpisů se původně zdál jako více než přijatelné řešení tehdejší svízelné situace, problémem bylo jeho samotné provedení, které se lišilo v případě Čech a Moravy a Slovenska s Podkarpatskou Rusí na straně druhé. Česko a Morava přejímaly někdejší rakouské předpisy, to znamená, že zde platil rakouský notářský řád č. 75/1871 ř. z., zatímco Slovensko s Podkarpatskou Rusí recipovaly předpisy uherské a platil u nich tedy zákonný článek z roku 1874 ve znění zákonného článku VII z roku 1866.³⁴

*„Podle notářského řádu v českých zemích notáři vykonávali dvojí činnost: veřejnou a soukromou. V rámci veřejné činnosti notáři sepisovali a vydávali veřejné listiny o právních prohlášeních a jednáních a o skutečnostech, z nichž měla být uplatněna práva, brali do úschovy listiny atd. Hlavní náplň soukromé činnosti tvořilo zejména sepisování podání na žádost účastníků v takzvaných věcech nesporných, adresovaných kterémukoliv úřadu, sepisování soukromých listin a provádění některých dalších úkonů. Rovněž notáři mohli zastupovat obviněné před soudem v trestních věcech. Notáři tvořili v obvodu sborového soudu první stolice kolegium notářů z řad členů kolegia, které sdružovalo alespoň 15 notářů, byla vytvářena notářská komora.“*³⁵

Již dříve zmíněna dualita notariátu byla samozřejmě problémem, který bylo potřeba dříve nebo později začít řešit, jelikož se již zpočátku období První republiky objevily první komplikace. V tomto případě lze hovořit například o rozhodnutí tehdejšího prezidenta zemského soudu pražského, sen. pres. Rinesche, na jehož základě bylo rozhodnuto o přenesení kaucí notářských pražského obvodu, za podmínky že sestávaly z rakouských státních papírů, z pražské úschovy do vídeňské poštovní spořitelny. Proto v nadcházejícím období došlo k několika kontaktům mezi notářskou komorou českou a slovenskou především s cílem tedy vyřešit otázku dualismu. Z důvodu odlišných platných právních úprav. K první konfrontaci mezi oběma komorami došlo v únoru roku 1920.

³³ SCHELLEOVÁ, I. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994. s. 9

³⁴ SCHELLEOVÁ, I. Organizace soudnictví notářství a advokacie, Linde Praha, 1997. s. 253

³⁵ VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk Plzeň 2008, s. 316

„v únoru 1920 byly navázány vztahy i se slovenskými notáři, konkrétně s Notářskou komorou v Bratislavě“³⁶

Kromě problémů tohoto rázu bylo však notářství v historickém kontextu stále na vzestupu a v porovnání například se stavem za dob protektorátních se nedá hovořit v korelacích. Stále tak hovoříme o tzv. „zlatém věku notářství“, se kterým jsme se setkali již v předchozí kapitole pojednávající o dobách před vznikem První republiky.

„V období první republiky platil pro notáře tzv. numerus clausus a počet a sídla notářů byla pevně stanovena ministerstvem spravedlnosti. Notáře jmenoval ministr spravedlnosti, jenž měl i nejvyšší dozor nad výkonem notářství. Jednalo se o agendu soudně komisařskou, nad níž náležel dozor na nižší úrovni krajským nebo vrchním soudům, na jiných úsecích praxe pak autonomním notářským orgánům, tedy notářským komorám.“³⁷

Jednou z úvodních záležitostí, které se zástupci notářského aparátu věnovali v počátcích období První republiky, bylo utužování vztahů s komorami ostatních stavů, zejména se zástupci advokátní komory. Zástupci stavu tak začínali navazovat vztahy i se stavy a institucemi dalšími, nejen tedy se slovenskými notáři. Cílem prvních rozhovorů bylo vyřešení otázky pokoutnictví a snaha o zpřísnění předmětné zákonné úpravy či ho z výkonu některé agendy zcela vyloučit.

„V prvních letech samostatnosti se reprezentace notářského stavu věnovala navazování nových a důležitých kontaktů. V prosinci 1919 se vůbec poprvé sešli zástupci Advokátní komory v Čechách a Notářské komory v Praze. Notářská delegace ve složení Karel Batěk, Jaroslav Čulík a Antonín Mokrý, projednala s advokátskou delegací, kterou vedl prezident Advokátní komory v Čechách Alois Stompfe, většinu pro obě strany důležitých otázek: „Účelem schůze bylo docílení souhlasného nazírání na otázku pokoutnictví. Diskuze z obou stran vedená byla zajímavá a věcná. I docíleno úplného souhlasu, jenž vyzněl v usnesení, domáhati se nového přísnějšího zákona proti pokoutnictví a znemožiti je zejména ve věcech tabulárních. V příčině té budou podány ministerstvu spravedlnosti souhlasně schválené návrhy zákonů. Poté rozpředl se přátelský rozhovor o některých

³⁶ BALÍK, S. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. s. 121

³⁷ SCHELLE, K. SCHELLEOVÁ, I. Kapitola z dějin notářství, AD NOTAM č.5/2003, s. 113

otázkách, jež oba stavy ještě od sebe dělí. Otázky ty probírány a shledáno, že při dobré vůli obou stran dala by se dosíti shoda, což by ovšem mělo dalekosáhlý význam pro budoucnost.“ Ačkoliv vedení obou komor měla dobrou vůli, jednotliví příslušníci obou stavů, zejména advokátního stavu, i stavovské časopisy, zvláště České právo, pokračovali v konfrontačním tónu.“³⁸

Za zmínku jistě také stojí První odborový sjezd československých právníků, jež se uskutečnil v Praze v září roku 1936, a kterého se zúčastnili mimo jiné ve velkém i zástupci notářského stavu českého a slovenského. V období První československé republiky pak již k žádným dalším notářským sjezdům nedošlo, a proto se zajisté jedná o významnou událost, jelikož byl současně oficiálně prohlášen za „I. Sjezd československých notářů“.³⁹

Samotná náplň notářské činnosti tolik změn oproti jiným složkám aparátu, nepoznala. Její úprava tak zůstala vesměs stejná jako v období před První československou republikou, tedy dle právních předpisů tehdejší Rakousko-uherské monarchie. Životní situace představitelů stavu tak byla více než přijatelná, i přes tehdy probíhající ekonomickou krizi, samozřejmě se i v tomto případě naleznou exempláře, pro které toto neplatilo, to nicméně nevyvrací již výše zmíněné.⁴⁰ Institut notářství tak již vykazoval jisté známky vývoje, co se finančního zajištění týká.

Za zmínku jistě stojí rozšíření agendy o některé finanční a hospodářské záležitosti. V rámci výkonu povinností, stanovených zákonem č. 329/1920 ze dne 8. dubna roku 1920, byli notáři například jednat ve věcech zabraných pozemků, na základě předmětného zákona.

2.1.1 Vývoj notářské právní úpravy

Proces přijetí nového notářského řádu byla jednou z nejvýznamnějších událostí týkající se platné zákonné úpravy notářství. Snahy směřovaly především k unifikaci notářského řádu a tato příprava probíhala ve dvou liniích, stavovské a ministerské. Stavovská linie přímo navazovala na návrh, uskutečněný roku 1911 na

³⁸ BALÍK, S. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. s. 120-121

³⁹ Tamtéž, s. 128

⁴⁰ Tamtéž, s. 126

říšské radě a došlo ke shromáždění veškerých připomínek k původnímu návrhu a následnému zpracování návrhu nového pražskou notářskou komorou a Spolkem notářů československých, hlavním zájmem, který se spatřoval předmětným návrhem, byla především podrobnější úprava notářské agendy, která již nedostačovala někdejší potřebám.⁴¹

Návrh nového zákona tak obsahoval celkem jedenáct článků a obsahoval 210 paragrafů.

„Návrh přednášel model úplné autonomie notářství, které nemělo podléhat ingerenci státního zastupitelství, ani kontrole ze strany sborových soudů první a druhé instance.“⁴²

Dále se návrhem snažilo docílit přenesení pozůstalostní agendy v nesporném řízení do působnosti stavu, či snaha o zrovnoprávnění notářů se soudci.⁴³

Předmětný návrh, sestavený dle pokynu ministerstva spravedlnosti, na kterém se mimo jiné podílela i komise složená z významných notářských představitelů, byl následně skutečně podán, došlo ovšem k jeho zamítnutí. To bylo překvapením pro všechny zainteresované představitele, jelikož bylo k přípravě stavovského návrhu vynaloženo mnoho úsilí a zástupci notariátu s ním obecně veřejně souhlasili. Oproti tomu byl přijat nový notářský řád, dle návrhu, který vypracovalo samotné ministerstvo spravedlnosti. To se samozřejmě neobešlo bez kontroverzí. Notářský stav si tento fakt vzal za křivdu a upozornil na mnohé oblasti, které nový notářský řád dle ministerstva spravedlnosti upravil způsobem značně odlišným. Největším rozdílem mezi jednotlivými návrhy byl samotný pohled na notariát a jeho zařazení v právním systému. Návrh z linie ministerské notářství považoval za složku státní správy. To bylo v přímém nesouladu s návrhem stavovských představitelů, který notářství považoval za institut vykonávaný ve jménu třetích osob, se státem přiznanými veřejnými pravomocemi. Co bylo naopak představiteli notariátu přijato příznivěji, byly změny v podobě propracovanější úpravy kárného řízení, či povinnost zájemce o výkon notářského povolání, být

⁴¹ BALÍK, S. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 201., s. 121

⁴² Tamtéž, s. 122

⁴³ Tamtéž, s. 122

držitelem právnického doktorátu. Kromě toho došlo k prodloužení přípravné praxe na celkových pět let, tři roky z těchto pěti se vykonávalo pod vedením notáře, jeden rok pod vedením advokáta či finanční prokuratury a poslední jeden rok u soudu. Dle stavovského návrhu byla také upravena možnost notářských kandidátů nahradit v rámci sporného řízení notáře, či možnost notářů vystupovat ve funkci soudních komisařů.⁴⁴

Na rozdíl od výše uvedených záležitostí, které měly být přijetím nového notářského řádu upraveny, se však nedostalo dostatečné pozornosti snaze, která by směřovala svůj zájem na vyřešení problematiky dualismu právní úpravy, která tak dále zůstala pouze předmětem odborných debat, a i nadále omezovala notariát v někdejší potenciálním vývoji, jelikož se jí výrazně omezovala jeho flexibilita.⁴⁵

Nově byla také zákonem č. 155/1919 Sb. ze dne 18. března 1919, jímž se prozatímně měnilo ustanovení notářských řádů ze dne 25. července 1871, z. ř. č. 75 a čl. zák. XXXV: 1874 a VII: 1886, stanovena povinnost vykonání přísahy, která platila pro všechny zástupce stavu v České republice. Konkrétní pojednání nalezneme v článku 6 předmětného zákona. Byla nastolena povinnost do jednoho měsíce od účinnosti tohoto zákona přísahu vykonat. Pokud by notář nejednal v souladu s tímto ustanovením a v určené lhůtě tak přísahu nevykonal, pohlíželo se na něj, jako že se svého úřadu vzdává a pozbývá veškerých oprávnění k zastávání úřadu.⁴⁶

Přísaha dle zmíněného článku 3 zákona č. 155/1919 Sb. zněla následovně:

„Přisahám, že budu Československé republice vždy věren a vlády její poslušen, že budu veškeré zákony a platná nařízení zachovávatí a svůj úřad jako notář podle zákonných ustanovení řádně a svědomitě zastávati.

Přísaha vykoná se tak, že přísahající, bez rozdílu vyznání náboženského, znění přísahy opakuje a poté podá ruku tomu, kdo jej do přísahy bere. Jiných formálností třeba není.“⁴⁷

⁴⁴ BALÍK, S. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014. s. 123

⁴⁵ Tamtéž, s. 123

⁴⁶ Zákon č. 155/1919 Sb., jímž se prozatímně mění ustanovení notářských řádů ze dne 25. července 1871, z. ř. č. 75 a čl. zákona XXXV: 1874 a VII: 1886. In: epravo.cz [online]. Národní shromáždění ČSR 1919. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-asp?Id=1054&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁴⁷ Tamtéž.

Kromě úpravy ve věci přísahy notářů bylo zasaženo také do oblasti kontroly poctivého výkonu notářské činnosti, to bylo obsaženo v zákonu č. 599/1919 Sb., o prozatímní úpravě notářství, kterým byl změněn zákon č. 155/1919 Sb. Ten již na svém začátku, konkrétně v § 2, přiznává pravomoc ministru spravedlnosti zbavit notáře jeho úřadu, v případě že za následek svých činností došlo k poskvrnění jejich důvěry, která je, jak je obecně známo, pro řádný výkon notářské agendy, nezbytná. V případě, kdy tímto ustanovením zasažený notář, nesouhlasil se zbavením své agendy, mohl pak, do dvou týdnů od rozhodnutí, podat rozklad přímo k ministru spravedlnosti.⁴⁸

Dne 22. prosince 1920 došlo mimo jiné k vydání vládního nařízení č. 656/1920 Sb., za účelem provedení zákona č. 122 Sb. z. a n. a zákona č. 252 Sb. z. a n., který pozměnil některé náležitosti ve spojitosti s užíváním pečeti veřejných notářů. Hned jeho úvodním ustanovením je stanovena povinnost opatřit notářskou pečeť malým státním znakem, kolem kterého bylo dále uvedeno jméno notáře, jeho úřední vlastnost a sídlo ve státním jazyku. Pokud se jednalo o případ ve spojitosti s problematikou jazykové otázky, které je věnována samostatná podkapitola této práce, a tím pádem využíváním notářské pečeti v jazyce jiném, než československém, bylo tak možno v případech, kdy v daném okrese hovořilo minimálně 20 % státních občanů daným cizím jazykem. V těchto případech pak měl notář možnost výše zmíněné náležitosti, tj.: jméno notáře, jeho úřední vlastnost a sídlo notáře, uvádět v jazyce předmětné menšiny. Takto upravené notářské pečeti pak musely projít procesem schvalování do 30 dnů od doby, kdy byla tato povinnost stanovena nařízením č. 657/1920 Sb. Nutno poznamenat, že tyto změny se také neobešly bez negativních ohlasů ze strany československých příslušníků notářského stavu, zejména tak ve věci užívání jazyka jiného než československého, ve výše zmíněných případech, na notářské pečeti.⁴⁹

Mezi změny významnějšího rázu zajisté řadíme také úpravy ve věcech notářské sazby, které v podobě vládního nařízení č. 102/1923 Sb. ze dne 11. května 1923, rozdělil notářské finanční ohodnocení ve vztahu k náročnosti daného úkolu. Průměrné ocenění se notáři dostalo za všechny jednoduché úkony, v konkrétně

⁴⁸ Zák. č. 599/1919 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 18. března 1919, č. 155 Sb. z. a n., o prozatímní úpravě notářství. In: epravo.cz [online]. Národní shromáždění ČSR 1919. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani.aspx?Id=1500&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

⁴⁹ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. Historie notářství v dokumentech, KEY Publishing Brno 2012. s. 254

vymezených případech, stanovených § 1 předmětného nařízení. Oproti tomu úkony zvláštního rázu, či úkony, které vyžadovaly delších příprav, jejichž provedení bylo procesem značně obtížnějším, či šlo o úkony velkého rozsahu, měl notář právo na vyšší poplatek za práci.⁵⁰ Odměna pro notáře dle tohoto nařízení se tak určovala předmětu daného úkonu, či činnostmi s jeho výkonem spojenými. Konkrétně bylo ustanoveno, že se odměna určuje sazbami za úkony samé, dle hodnoty předmětu úkonu, nebo pevnou sazbou opět podle předmětu úkonu, nebo dle času na něj vynaloženého. Dále podle promeškaného času, stravného a sazbou za vzdálení se. Na závěr je ještě doplněno o sazbu za manipulační práce.⁵¹

Způsobů, díky kterým se určovala výše odměny, bylo hned několik a záleželo především na samotné podstatě věci. Zpravidla tak ale bylo na základě údajů v listinách, při jejich absenci pak na základě odhadu. V případě vyhotovení listin o právních jednáních pak na základě ceny předmětu, o němž se takové jednání vedlo. Ve věcech dluhopisů pak na základě výše pohledávky. Z podobných konkrétních případů, kde se lišil způsob výpočtu notářské odměny, pak můžeme zmínit především záležitosti dražební, ať již dobrovolných, či dražeb nemovitostí, ve věcech hotovostních prostředků, ve věcech opětovný dávek jako byly důchod, nebo úroky. Z těchto způsobů měl notář právo vybrat si ten, který byl pro něj nevíce vyhovujícím.⁵²

Společně se změnou zákonně úpravy, ve věcech určování odměny notářům, došlo výše uvedeným nařízením č. 102/1923 Sb. k novelizaci takových ustanovení upravující instance, kdy naopak notář nárokem na odměnu neoplýval. Předmětné nařízení se této otázce věnuje ve svých několika paragrafech. Přesně tedy stanovil, že notář nemá nárok na odměnu v případech sepsání účtu pro vlastní stranu, dále v případech, kdy hodnota pozůstalosti nepřesahovala výši 2.000 Kč, nebyla notáři přiznána odměna za projednání, pouze náhrada ve věci hotových výdajů. V jiných případech, jako je například pozůstalostní řízení, vycházející mimo jiné také podle

⁵⁰ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. Historie notářství v dokumentech, KEY Publishing Brno 2012. s. 256

⁵¹ Vládní nařízení č. 102/1923 Sb., o poplatcích (veřejných) notářů ze dne 11. května 1923. In: aspi.cz [online]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/3311/1/2>

⁵² SCHELLE, K., TAUCHEN, J. Historie notářství v dokumentech, KEY Publishing Brno 2012, s. 256

obvodu a jeho platné úpravy, při výši jmění nepřevyšující 200 Kč, měl notář nárok pouze na náhradu jiných hotových výdajů a kolků.⁵³

Záležitosti ve věcech pozůstalostních se také dočkaly podstatných změn, co se zákonné úpravy týče. Bylo tak provedeno vydáním vládního nařízení č. 50/1926 Sb. z 9. dubna roku 1926, které ve stručnosti upravovalo povinnosti notářů ve věcech závětí a evidencí s tím spojených. Konkrétně byla tímto vládním nařízením uložena notářům povinnost oznamovat soudu, který v konkrétním případě vykonával pravomoc v pozůstalostních záležitostech, to bylo určeno dle bydliště zůstavitele.⁵⁴ Jelikož notáři měli možnost sepsání, v podobě notářského spisu, posledního pořízení, či jen takové pořízení převzít, bylo tak vhodné, aby i tato forma evidence byla, pro efektivitu stavu, řádně upravena.

Posledním právním předpisem, vztahující se svým předmětem k institutu notářství, datujeme ke dni 19. září 1928, rozumíme tím vládní nařízení č. 160/1928 Sb., o úschově peněz a jiných cenných hodnot /veřejnými/ notáři. Tento právní předpis stanovil jím dotčeným notářům povinnost vést zvláštní knihu úschov. Do knihy úschov se tak měly uvádět jednotlivá deposita, ve věcech notářům svěřených peněžitých prostředků, či další cenné hodnoty. Za cenné hodnoty byly tehdy považovány především cenné papíry, cizí měna, spořitelní a vkladní knížky a listy. Tyto deposita pak byla v knize úschov zapisována v pořadí, jak došla a kdy byla vydána. Každé takové přijetí, či vydání úschovy musel také notář stvrdit do knihy úschov svým podpisem, toto se vztahovalo i na osoby, které do úschovy danou věc uschovávali, či přijímali v případě vydávání z úschovy. V případě vydávání předmětu z úschovy měl notář mimo jiné povinnost vyhotovit a následně uschovat příjmový i výdejní doklad, a to po dobu minimálně deseti let.⁵⁵

Vládním nařízením č. 160/1928 Sb. o úschově peněz a jiných cenných hodnot (veřejnými) notáři, však neupravoval pouze oblast notářské úschovy, nicméně obsahoval i ustanovení zavazující notářské komory k vypracování jejich vlastních interních předpisů, jež by podrobněji upravily zájem sledovaný

⁵³ Vládní nařízení č. 102/1923 Sb., o poplatcích (veřejných) notářů ze dne 11. května 1923. In: aspi.cz [online]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/3311/1/2>

⁵⁴ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. Historie notářství v dokumentech, KEY Publishing Brno 2012, s. 260

⁵⁵ Vládní nařízení č. 160/1928 Sb., o úschově peněz a jiných cenných hodnot (veřejnými) notáři. Ze dne 14. září 1928. In: epravo.cz [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=4683&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

předmětným nařízením. Tímto rozumíme především náležitosti, které jsou pro úpravu zákonem nevhodné, konkrétně se jednalo o problematiku spravování notářské knihy, její organizaci a způsob vedení.⁵⁶ Tyto změny cílily na zvýšení efektivitu stavu a nutno poznamenat, že zamýšleného cíle se na základě vládního nařízení podařilo dosáhnout.

2.1.2 Problematika pokoutnictví

Samotná problematická otázka pokoutnictví i přes všechny snahy různých stavů, především tedy stavu notářského, stále nenacházela úspěšného a definitivního řešení. Již na výše zmíněném sjezdu československých právníků byla vyzdvihnuta tato problematika a prakticky v celém období První republiky československé se stav s tímto problémem potýkal. Pokoutnictví tak kontinuálně poškozovalo dobrou pověst notářů, a tak velmi ztížilo snahy o prosazování nutnosti jeho využívání a potřebných úprav pro obecnou veřejnost. Jako následek těchto nepříznivých událostí byla reakce zastupitelů někdejšího advokátního stavu, kteří navrhovali dokonce vyloučení vedení pozůstalostního řízení z notářské agendy.

„Jedním z bodů rezoluce, přijaté notáři na Prvním odborovém sjezdu čsl. Právníků, byla i žádost notářů, „aby byla učiněna všechna opatření k omezení pokoutnictví, bujícího na škodu občanstva, autorizovaných právníků i státu, zejména správy justiční a finanční“. Dobrému jménu notariátu neprospěly ani skandály některých notářů. Pod názvem „Aféra notáře Dra Hugo Patsche“ přinesl s gustem časopis Česká advokacie z ledna-února 1935 informaci o tom, jak notář Hugo Patsch v Ústí nad Orlicí, ustanovený soudním komisařem k projednání pozůstalosti po zesnulém továrníkovi Jaroslavu Janderovi, „vybral safe“ v Živnostenské bance v Praze a „vzav s sebou vybrané cenné papíry a valutu ze životních pojistek, uprchl“. Tato událost vyvolala diskuzi o tom, „jaké opatření třeba učiniti, aby pro budoucnost bylo tomu zabráněno a tím znemožněn byl tak strašný otřes důvěry ve stav notářský“. Advokátský časopis využil příležitosti k radikálnímu návrhu, „aby notáři nadále nefungovali v pozůstalostním řízení jako soudní komisaři, poněvadž jejich působením se soudům neulevuje a projednáním pozůstalosti soudem ušetří náklady“, a tvrzení, že „nebudou-li notáři fungovati

⁵⁶ Vládní nařízení č. 160/1928 Sb., o úschově peněz a jiných cenných hodnot (veřejnými) notáři. Ze dne 14. září 1928. In: epravo.cz [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-asp/?Id=4683&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

jako schovatelé peněz a cenných papírů, vyloučena bude pro budoucnost možnost zpronevěry notářských depozit a v jednání notářů vrátí se důvěra, již ve výkonu své praxe nezbytně potřebují“. Notářský časopis České právo měl v diskuzi ztíženou pozici, poněvadž Hugo Patsch patřil k jeho pravidelným přispěvatelům, píšícím často i o hospodaření notářů, například článek „O vedení knih notářských“ z roku 1920.⁵⁷

2.1.3 Problematika interních záležitostí

Usilovné snahy o zdárné řešení problematiky pokoutnictví, či navazování nových vztahů a kontaktů s notářskou komorou na Slovensku, či ostatními stavy nebyly jedinými problémy, se kterým se notariát v období První Československé republiky potýkal. Objevily se zde totiž i záležitosti interního rázu, kdy si notářští úředníci stěžovali na nedostatečnou pracovní vytiženost. Předmětem takových stížností tak byly situace, kdy si notáři volili častěji úředníky ad hoc, než je samotné a tím omezovali jejich agendu. Úředníci stavu notářského tak spojili své síly a společně se snažili dosáhnout toliko jimi vytoužených změn, které se týkaly především na činnost kanceláří, které své úředníky zaměstnávaly po jejich úředních hodinách, někteří z nich dokonce ve výslužbě, nebo jejich agendu zcela přebraly orgány výkonné. Následkem těchto akcí notářských kanceláří pak byla špatná životní úroveň řádných úředníků, kteří se v mnoho případech museli potýkat až s nezaměstnaností. Největší překážkou však zůstávala absence platné právní úpravy zabývající se institutem starobního a invalidního pojištění notářů a notářských kandidátů. Úspěšné řešení těchto jednotlivých problematik by tak zajisté zlepšilo pohled obecné veřejnosti na notariát a zvýšilo prestiž tohoto jedinečného povolání, následkem toho by pak nevyhnutelně byla i podrobnější úprava, řešící právě i otázky starobního i invalidního pojištění, tedy řádného příslibu zajištění pro budoucnost.⁵⁸

Situace se poměrně zlepšila v roce 1935, kdy došlo k oficiálnímu uznání notářskou komorou v Praze pro dva někdejší notářské úředníky, dotčným se dostalo kromě takového uznání také například finančního ocenění.

⁵⁷ BALÍK, S. a kol. Dějiny notářství v českých zemích, Notářská komora české republiky, s. 127

⁵⁸ Tamtéž. s. 127

„V roce 1935 bylo naopak notářskou komorou v Praze vysloveno uznání notářským úředníkům Rudolfu Pelantovi a Antonínu Šebestovi. Oba tito ředitelé notářských kanceláří působili po celou jejich profesní kariéru v jednom notářském úřadě. Rudolf Pelant pracoval 30 let pro žižkovského notáře Jaroslava Ponce a Antonín Šebesta byl zaměstnán dokonce 50 let v Sušici. Zasloužilým úředníkům udělila notářská komora i čestné peněžité dary, o čemž informoval časopis České právo. Nutno dodat, že notářům se obdobně jako advokátům nepodařilo ani v letech 1918-1938 dosáhnout toho, „aby bylo uzákoněno samostatné starobní a invalidní pojištění notářů a kandidátů notářství“.⁵⁹

2.1.4 Problematika jazykové otázky

Významným právním předpisem, který se zabýval problematikou jazykové otázky je zákon č. 122/1920 Sb., který byl vydán dne 29. února 1920, který nově upravil zásady užívání jazyka československého, jako oficiálního národního jazyka hned zpočátku v § 1:

„Jazyk československý jest státním, oficiálním jazykem republiky (čl. 7. smlouvy mezi čelnými mocnostmi spojenými a přidruženými a mezi Československem, podepsané v St. Germain en Laye dne 10. září 1919).

Jest tedy zejména jazykem,

1. v němž s výhradou toho, co ustanovuje se v §§ 2 a 5 a s výjimkou toho, co bude podle § 6 ustanoveno pro Podkarpatskou Rus, děje se úřadování všech soudů, úřadů, ústavů, podniků a orgánů republiky, konají se jich vyhlášky a zevní označení,

2. v němž upraven jest hlavní text státovek a bankovek,

3. jehož používá branná moc při velení a jako jazyka služebního; ve styku s mužstvem jazyka toho neznalým užití lze také jeho jazyka mateřského.

Podrobnější předpisy o povinnosti úředníků a zřízců státních, jakož i úředníků a zřízců státních ústavů a státních podniků, aby uměli československy, upraveny budou nařízením.⁶⁰

⁵⁹ BALÍK, S. a kol. Dějiny notářství v českých zemích, Notářská komora české republiky, s. 127

⁶⁰ Zákon č. 122/1920 Sb., podle § 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykové práva v republice Československé. In: www.aspi.cz [online]. Dostupné z: <https://tinyurl.com/3s84neuh>

§ 2 pak podrobněji rozvíjí otázku národnostních menšin a užívání jejich jazyka namísto jazyka československého, to platilo v případech, kdy národnostní menšina v daném regionu přesahovala celkových 20 % místního obyvatelstva. Toto ustanovení se sice nesetkalo s vřelým přijetím zástupci notářského stavu, už jen z důvodu tehdejších tendencí osamostatnění a posilování jazyka československého. Dá se na něj ovšem pohlížet jako na úpravu prospěšnou, jelikož se tímto udržovala určitá úroveň diverzifikace. Podobný pohled na věc ovšem nesdíleli samotní představitelé dotčených stavů, kteří na danou otázku měli různé pohledy. Předmětnou úpravu hodnotili rozporuplně z důvodu, že ne ve všech případech pak bylo zcela jasné, kdy se daný jazykový zákon použije a na jaké osoby se konkrétně vztahuje.

„Soudy, úřady a orgány republiky, jichž působnost vztahuje se na okres soudní, v němž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 procent státních občanů téhož, však jiného jazyka než československého, jsou ve všech věcech, jichž vyřízení náleží jim na základě toho, že působnost jich vztahuje se na tento okres, povinny přijímati od příslušníků jazyka této menšiny podání v témž jazyku a vydati vyřízení těchto podání nejen v jazyku československém, nýbrž i v jazyku podání. Pokud v území jedné obce je zřízeno několik okresních soudů, pokládá se celá obec za jediný soudní okres.

Narižením bude ustanoveno, pokud a při kterých soudech a úřadech, jichž působnost obmezena jest na jediný okres, a sice okres s takovou národní menšinou, jakož i soudech a úřadech jim instančně bezprostředně nadřízených, lze obmeziti se na vydání vyřízení pouze v jazyku strany.

Za stejných podmínek jest veřejný žalobce povinen trestní žalobu proti obviněnému jiného jazyka i v tomto jazyku, po případě jen v tomto jazyku vznésti.

Moc výkonná ustanoví, kterým jazykem v těchto případech bude projednáváno.

Nepředchází-li podání strany, budiž jí, jsou-li tu ostatní podmínky odst. 2., dodáno podle týchž zásad vyřízení i v jejím, po případě jen v jejím jazyku, pokud jest tento znám, jinak na její žádost.

*V okresích s národní menšinou podle odst. 2. použití jest při vyhláškách státních soudů, úřadů a orgánů a při jich zevních označeních také jazyka národní menšiny.*⁶¹

Oproti tomu s nadšením bylo pak přijato někdejší prováděcí vládní nařízení ze dne 3. února 1926, č. 17/1926 Sb. z. a n., které udělalo definitivně tečku za táhlými debatami ohledně aplikace již zmíněného jazykového zákona č. 122/1920 Sb. Notáři tak byli vysloveně uvedeni v jeho ustanovení a o jeho následné aplikaci pak již nebyly další spory. Každý notář tak měl za povinnost oplývat schopností využívat jazyka československého.

„Čeští notáři proto přivítali vydání prováděcího vládního nařízení z 3. února 1926, č. 17/1926 Sb. z. a n., které uvádělo jmenovitě notáře mezi osobami, na něž se právní úprava daná jazykovým zákonem vztahuje. Většina notářské agendy tak měla být vedena zásadně v jazyce státním, tedy československém. Každý notář byl povinen do šesti měsíců od účinnosti vládního nařízení prokázat znalost státního jazyka.“⁶²

V případech, kdy nebyl předmětný jazykový zákon, a s ním zároveň prováděcí vládní nařízení, dodržen, se na takové provinění nahlíželo jako na provinění kárné. Toto ustanovení dávalo jasně najevo stále více rostoucí tendence osamostatnění Československa a budování vlastních právních zásad se základní oporou v československém jazyce.

2.2 Pražské notářské komory a spolky

Pražská notářská komora

Notářské komory, jejich organizace a agenda, zůstaly v období První Československé republiky nijak výrazně nedotčeny, v porovnání například se zákonnou úpravou notářské agendy nebo řešením jazykové otázky. Vhodné je však zmínit důležitost notářské komory v Praze, která byla nejvýznamnějším zástupcem někdejší doby a čítala skoro 150 členů a 80 kandidátů notářství.⁶³

⁶¹ Zákon č. 122/1920 Sb., podle § 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykové práva v republice Československé. In: www.aspi.cz [online]. Dostupné z: <https://tinyurl.com/3s84neuh>

⁶² BALÍK, S. a kol. Dějiny notářství v českých zemích, Notářská komora české republiky, s. 126

⁶³ Tamtéž. s. 125

Co se týče významných otázek, kterými se představitelé tehdejší notářské komory v Praze zabývali, jsou vybrány dva případy, které tehdy negativně ovlivňovaly situaci stavu, a notářské komory se pokoušely o jejich zdárné vyřešení. Konkrétně se jedná o problematiku výše notářské sazby, či sanace Rychnovské defraudace a otázka existence garančního fondu.

Ve věci problematiky notářské sazby byla notářská komora v Praze zmocněna roku 1933 dalšími komorami, konkrétně brněnskou, bratislavskou, budějovickou a libereckou, k podání projevu ve věci snížení tarifu notářského. „*Kruhy obchodní a zemědělské domáhají se úsilovně snížení tarifu notářského i advokátního. Z podání, která byla učiněna na příslušných místech, jest zjevno, že kruhy ty neovládají dostatečně celou látku a že zejména nejsou náležitě informovány o tarifu notářském.*“⁶⁴ V této věci bylo poukazováno především na to, že tarif by měl být snížen v poměru k tehdejším dobovým životním podmínkám a nikoliv dle cen předválečných. Sazby notářské totiž nebyly upraveny těsně před válkou, tak jako sazba advokátní v r. 1909, nýbrž sazby notářské vycházejí z listin z roku 1871 a ve věcech soudního komisařství dokonce z roku 1855. To přišlo tehdejší notářské společnosti nepřipustné a nedostatečně ospravedlněné.⁶⁵ Pro notářské představitele byl tento fakt velice frustrující, jelikož na tento problém poukazovali po mnoho let již před vznikem První republiky. Ve válečném období, které předcházelo samostatnosti, byly sazby zvýšeny o celou jednu pětinu, což zcela zřejmě neodpovídalo nárůstu cen životních potřeb, které tehdy stouply až dvacetinásobně. Dne 30. ledna 1920 byla upravena sazba o něco lépe, zejména v tom smyslu, že došlo ke zrušení maximální hranice sazby. „*Ani tyto sazby však nebyly dostatečny a neodpovídaly tehdejším poměrům, což ministerstvo spravedlnosti samo uznalo a výnosem ze dne 14. ledna 1921 vyzvalo notářské kruhy, aby zavedly zvýšení služného notářskému personálu, které bylo tehda velice nízké a slíbilo, že za to zvýší notářský tarif. Ačkoliv na to notáři zvýšili vesměs personálu služné, nezvýšilo ministerstvo tarif, nýbrž 11. května 1923 tarif, který nepostačoval, dokonce snížilo a zavedlo opět nespravedlivé nesociální maximální hranice.*“⁶⁶

⁶⁴ Projev notářských komor na ministerstvo spravedlnosti ve věci snížení tarifu notářského. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 15, č. 9, s. 71. 1933.

⁶⁵ Tamtéž. s. 71

⁶⁶ Tamtéž. s. 71

Kromě výše nastíněné problematiky notářské sazby, se pak v předmětném období, valná hromada sboru notářů pražského obvodu ve spojení s dalšími zástupci, zabývala také otázkou, o způsobu a provedení sanace Rychnovské defraudace, a zdali mý být založen garanční fond za škody vzniklé při úřadování notářů. „... pan notář Josef Lepšík, který vyličil a ciferně vypočetl nynější stav sanační akce, a oznámil, bude-li návrh notářské komory Pražské na zvýšení Pražského komorního příspěvku na rok 1933 – o 1200 Kč – přijat, že pokládá sanaci Rychnovskou za proveditelnou, neboť i členové notářské komory Kralové-Hradecko-Chrudimské přispějí po 3.000 Kč na tuto sanaci. K tomu podotknul, že notářská komora Kralové-Hradecko-Chrudimská uvažuje o vhodnosti sloučení svého kolegia s kolegiem notářské komory Pražské.⁶⁷

Po tomto návrhu notáře Josefa Lepšíka bylo následně odhlasováno o návrhu na zvýšení ročního komorního příspěvku pro rok 1933 o 1.200 Kč, proti byl jediný hlas a návrh tak byl přijat. Druhý bod, tedy založení záručního fondu k náhradě škod vzešlých úřadováním notářů, bylo projednáno následovně. K této problematice byla na předchozí schůzi komory zvolena komise s účelem vytvoření zásad předmětné defraudace. Komise se usnesla na následujících zásadách. Notářova defraudace se má hradit především z pozůstalosti notáře. Manželka defraudanta a osoby jmenované podpůrně v zákoně o přímých daních vedle manželky, jsou povinny také uhradit určitou část. Substituti notářství úmrtím uprázdněného byli povinni z ročního výtěžku činnosti přispívat na úhradu škody, která vznikla jako následek defraudace. Teprve až po všech výše vyjmenovaných zásadách mělo dojít k náhradě škody z předmětného garančního fondu. Po ukončení této debaty pak došlo k jednohlasnému odsouhlasení návrhu.⁶⁸

Kromě utváření notářských komor měli notáři možnost utvářet také spolky. Ty se dále v některých případech dále organizačně dělily na jednotlivé odbory, které lze považovat za nižší organizační složky a ve většině případů se jejich agenda skládala z řešení praktických a stavovských otázek. Takových spolků, které v období První republiky, působily na území hlavního města Prahy, nalezneme hned několik. V tomto smyslu lze hovořit například o Spolku notářů československých a zejména jeho odboru „Praha“, Spolku československých

⁶⁷ Projev notářských komor na ministerstvo spravedlnosti ve věci snížení tarifu notářského. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 15, č. 9, s. 74. 1933.

⁶⁸ Tamtéž. s. 74

kandidátů notářství či Spolek německých notářů Československé republiky. Dalšími zástupci spolkových institucí byla třeba Právnická jednota a Všehrd, tyto byly ale spíše spolky, sdružující obecně všechny představitele právnického stavu, nikoliv tak pouze notáře.

Spolek notářů československých

Jedním z nejvýznamnějších představitelů, z řad notářských spolků předmětného období, je zajisté Spolek notářů československých, který byl založen roku 1918 v Praze. Podstatným však je v tomto ohledu odbor „Praha“ Spolku notářů československých, který byl založen 29. prosince roku 1919 a sídlil v Jindřišské ulici. Účelem existence tohoto spolku bylo především propojení mezi jednotlivými notářskými komorami na území státu, převážně z důvodu absence jakési formy centralizačního systému těchto komor, pražský odbor spolku tak prakticky spojoval veškeré notáře území hlavního města a spolek tak byl hlavním reprezentantem ve věcech společných zájmů notářských komor. Jednou z prvních důležitých záležitostí, kterou se spolek po svém založení zabýval, byla spolupráce na sazebníku notářských poplatků, který byl posléze po navržení, přijat a schválen vládním nařízením ze dne 30. ledna 1920, č. 69.

Spolek měl také své vlastní organizační členění, vzhledem k jeho velikosti. Po založení došlo k ustavení výkonného výboru a představenstva. Bylo v rámci organizace možné vytvoření ještě dalších výborů s konkrétně určeným předmětem činnosti. Představenstvo se skládalo z prezidenta, místopředsedů, jednatele spolku a pokladníka. Jak je již v této práci zmíněno, prvním prezidentem Spolku notářů československých byl zvolen Dr. Karel Batěk.

Skromné požadavky pro přijímání nových členů tak zapříčinily to, že necelých deset let od jeho založení již čítal přes 300 členů. Zájemce o přijetí do spolku mohl být jak notář, tak pouze notářský kandidát, dokonce existovala možnost přijetí členů, kteří již nebyli aktivními zástupci stavu, byli jimi však v minulosti. Kromě toho se také hradil členský poplatek, ten činil 120 Kč pro notáře a 10 Kč pro notářské kandidáty. Poplatek se také platil i v případě členství v již výše zmíněných odborech, ten měl pražský odbor nastolen ve výši 10 Kč.⁶⁹

⁶⁹ BALÍK, S. a kol. Dějiny notářství v českých zemích, Notářská komora české republiky, s. 128

V rámci své činnosti vydával Spolek notářů československých také odborný časopis s názvem „České právo, časopis spolku notářů československých“, jehož redakci vedl od založení velice uznávaný prof. Emil Svoboda, kde byly uveřejňovány jednotlivé publikace členů spolku či místy jiných významných představitelů stavu. V redakci časopisu působila mimo jiné také první československá notářka Anděla Kozáková Jírová. Témata jednotlivých příspěvků byla velice rozmanitá, od pojednání ohledně konkrétních právních předpisů a jejich působení, přes záznamy a referáty z různých schůzí spolku, až po například krátká poetická díla. Tento československý časopis byl vydáván v období mezi lety 1919 – 1948.

Odbor „Praha“ Spolku notářů československých pořádal pravidelné schůze, na které byli případní zájemci a členové, zváni mimo jiné také prostřednictvím pozvánek uveřejněných v rámci časopisu České právo. Obsahem pozvánky bylo označení odboru, místo, den a čas konání a také samozřejmě program schůze. Po konání dané schůze pak byl tradičně uveřejněn také referát, pojednávající o samotném obsahu a průběhu schůzky.

POZVÁNÍ

Ke schůzi odboru „Praha“ Spolku notářů čsl.,

Která konati se bude

Dne 25. listopadu 1933

*O 7. hodině večerní v restauraci u „Bumbrlíčka“ v Praze I., Národní třída
č. 9 (1. posch.)*

Pořad:

*Přednáška p. prof. Dra. Emila Svobody:
„Některé otázky manželského práva v osnově občanského zákona.“*

*K osobě pana přednášejícího a k zajímavosti thematu, žádá se o
hojnou účast.*

V Praze v listopadu 1933.

Za

Odbor „Praha“ Spolku notářů čsl.:

Dr. And. Kozáková, jednatel.

Dr. V. Černý, starosta⁷⁰

⁷⁰ Pozvání ke schůzi odboru „Praha“ Spolku notářů čsl. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 15, č. 9, s. 74. 1933.

Spolek československých kandidátů notářství

Ve věci dobových notářských spolků na území hlavního města Prahy však nalezneme i další, poměrně zajímavé představitele. I přes již zmíněnou možnost notářských kandidátů, stát se právoplatnými členy Spolku notářů československých, však došlo v Praze k založení také Spolku československých kandidátů notářství. Obecně lze tvrdit, že hlavním cílem, který se založením takových spolků sledoval, bylo především hájení zájmů a ochrana práv jeho představitelů. Podobným úkazem je také například existence spolku pro notářské a advokátní úředníky.⁷¹ Za zmínku však bez pochyby stojí spolupráce spolku na tvoření osnovy nového notářského řádu, jak mimo jiné vyplývá ze zprávy notáře Františka Janatky, otištěné v rámci příspěvku „Věstník kandidátů notářství“, v časopise České právo. *„Osnova prodělala v tomto roce veliké změny, hlavně v důsledku toho, že osud její byl spjat s hotovou již osnovou řádu advokátního, a vzhledem k zamýšlenému společnému uzákonění obou osnov bylo nutno ji řádu advokátnímu, zejména po formální stránce, podle možnosti přizpůsobiti. Prvé vyhotovení této od základu přepracované osnovy došlo notářských korporací dne 14. července 1932, tedy v době největších prázdnin, s krátkou lhůtou k vyjádření.“*⁷²

Obdobně jako v dalších institucích podobného zaměření, i zde byla povinnost hradit členský příspěvek, ten byl stanoven ve výši 20,- Kč ročně.⁷³

Spolek československých kandidátů notářství pořádal také každoroční řádnou valnou hromadu, v jejímž rámci docházelo k různým tematickým přednáškám a proslovům jeho představitelů či třeba volbám do jednotlivých funkcí Spolku a řešení dobových stavovských otázek. Pro konkrétní představu průběhu či složení valné hromady Spolku následuje výtazek z článku časopisu České právo, zaznamenávající počátek takové valné hromady.

„X. jubilejní řádná valná hromada Spolku československých kandidátů notářství konala se v obecním domě v Praze dne 21. dubna 1929 a účastnilo se jí 37 kolegů z Čech, Moravy i Slovenska; plnomocníky zastoupeno bylo dalších 5 kolegů. Pozahájení schůze starostou kol. Drem Fr. Janatkou byl k návrhu téhož dle

⁷¹ BALÍK, S. a kol. Dějiny notářství v českých zemích, Notářská komora české republiky, s. 128

⁷² Věstník kandidátů notářství. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 15, č. 6, s. 49. 1933.

⁷³ Spolek čl. Kandidátů notářství. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 11, č. 5, s. 46. 1929.

*zachovávaného obyčeje zvolen předsedou valné hromady moravský kolega Dr. Stanislav Bilek, prvý místostarosta spolku, jenž srdečně přivítal všechny přítomné, zejména též vzácného hosta pana odborového radu Dra Pražáka z ministerstva unifikací; ...*⁷⁴

Spolek německých notářů Československé republiky

Oproti Spolku notářů československých, je tento další příklad tématem poněkud kontroverznějším. Hovoříme tedy o dalším případě známého notářského spolku v Praze, s názvem Spolek německých notářů Československé republiky, jenž byl založen o Velikonocích již v roce 1903. I tento čítal velký počet jeho členů, ten postupem času čítal skoro až 150 zástupců, a tím pádem se spolek členil na velký počet jednotlivých odborů, které měl rozmístěné po celém území republiky.

Důvodem, proč byla tedy existence tohoto spolku v té době kontroverzní otázkou, byly v té době vzrůstající vlastenecké tendence, které se začaly ve velkém objevovat se vznikem První republiky, spolek německých notářů tak představoval jisté omezení pro lokální představitele. Čeští a slovenští notáři v existenci spolku spatřovali zmaření snah o unifikaci notářství a léta projevovali snahy o přijetí členů německého spolku do svých řad, s příslibem, že i němečtí představitelé budou mít své slovo v budoucích potencionálních reformách stavu. Spolek německých notářů Československé republiky však, i přes zamítavý postoj vlasteneckých zástupců, dokázal být pro československé notářství přínosem, a to zejména ve věcech týkajících se aplikačních problémů jazykového zákona, či v okresech s kvalifikovanou německou menšinou.⁷⁵

Zároveň také vydával od roku 1921 svůj vlastní odborný časopis s názvem „Notariatszeitung“, do kterého, mimo členů německého spolku, přispívali také někteří čeští představitelé.

⁷⁴ Spolek čl. Kandidátů notářství. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 11, č. 5, s. 46. 1929.

⁷⁵ BALÍK, S. a kol. Dějiny notářství v českých zemích, Notářská komora české republiky, s. 128

Právnícká jednota

Spolek Právnícká jednota označujeme za nejstaršího představitele mezi právníckými spolky. Založen byl roku 1864 za účelem sdružování někdejších zástupců právníckého stavu, nejednalo se tak výhradně pouze o notáře, jako výše uvedené příklady. Mezi snahy spolku patřilo, kromě sdružování představitelů, také prosazování zájmů právníckých zástupců, jako kolektivní orgán, a snažit se tak zlepšit obecnou úroveň a postavení právnictva ve společnosti.

Právnícká jednota, obdobně jako další spolky, vydávala svůj odborný právnícký časopis pod názvem „Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní“, který pro svůj rozmanitý a bohatý obsah patří mezi stěžejní prameny této práce. Obsahem časopisu nebyly však pouze odborné příspěvky členů redakce, dle pověření ministerstva spravedlnosti se totiž v časopisu uveřejňovaly také vydaná soudní rozhodnutí, a to Nejvyššího soudu či Nejvyššího správního soudu. V rámci časopisu byla často otištěna i další jiná odborná literární tvorba.⁷⁶

Spolek pořádal pro své členy mimo jiné také odborné přednášky, v rámci kterých se na daná témata diskutovalo také s účastníky. Obsahem kapitoly věnující se jednotlivým představitelům jsou tyto přednášky v konkrétních případech přiblíženy. Kromě přednášek byly běžně pořádány také konference, na kterých se podíleli i zahraniční notáři. Obdobně můžeme hovořit také o právníckých sjezdech, které Právnícká jednota pořádala, v rámci kterých docházelo k debatám ohledně těch nejvýznamnějších skutečností, zatěžujíc někdejší právní stav. V období vzniku První československé republiky se spolek rozdělil na jednotlivé odbory do Prahy, Brna či Bratislavy, nicméně náplň a sledovaný cíl činnosti spolku zůstal nezměněn.⁷⁷

⁷⁶ KINDL, V. Dějiny právníckého stavu a právníckých profesí. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1999. s. 132

⁷⁷ Tamtéž. s. 132

3 Významní představitelé pražského notářství, jejich činnost stavovská, spolková a publikační

Notářů se na území hlavního města Prahy v období První republiky vyskytovalo poměrně mnoho, vzhledem ke skutečnosti, že se zájem o výkon tohoto povolání postupně zvyšoval. Notářství již tak bylo činností, která své představitele byla schopna živit a udržet na průměrné životní úrovni. Vyskytovaly se stále sice pochybnosti, například ve věci zajišťování vysloužilých notářů, ovšem vzhledem ke stoupající prosperitě povolání to však již zřejmě nebylo, ve spoustě případů, tak odstrašující překážkou.

Z důvodu velkého počtu notářských zastupitelů jsem se rozhodl vybrat hned několik velice zajímavých jmen, která působila na území hlavního města Prahy v období První československé republiky, a to konkrétně Karla Bařka, Antonína Mokrého, Jaroslava Čulíka, Jaroslava Heinitze, Andělu Kozákovou Jírovou, Aloise Zmeka, Václava Svobodu a Rudolfa Krále.

Cílem této kapitoly je stručnou formou přiblížit životy vybraných zástupců, zachytit jejich postoje vůči tehdejší notářské situaci, názory na vývoj dobové právní úpravy. Kapitola je dále zaměřená i na stavovskou a spolkovou činnost jednotlivých představitelů, v jaké míře se podíleli na vývoji a fungování různých stavovských či spolkových institucí, jejich případná ocenění a obdobné zdary. Z historických pramenů, zejména v podobě odborných časopisů Právník či České právo, máme jedinečnou možnost poznání originálního znění samotných odborných publikací a je na ně tedy v rámci této kapitoly hojně odkazováno. U každého představitele je tak vybrán vždy minimálně jeden publikovaný příspěvek se stručným nástinem jeho předmětu a jím sledovaným cílem.

Zároveň je zájmem této kapitoly, přiblížit zároveň čtenáři činnost vybraných představitelů, nesusouvisející nutně s notářstvím a někdy ani s právem samotným. Velká většina zmiňovaných zástupců totiž byla společenským přínosem i ve věcech naprosto odlišných, můžeme hovořit například o otázkách týkajících se zemědělství, literární tvorby či podpory ženské emancipace v rámci odborné společnosti. Obdobně máme možnost hovořit také o aktivitách vlasteneckých či revolučních, tato škála je tak poměrně široká. Pro dostatečné poznání charakteru a osobnosti jednotlivých představitelů jsou, dle mého přesvědčení, tyto informace esenciální.

Bohužel je zřejmé, že vzhledem k povolenému rozsahu práce, není možné v rámci této diplomové práce zmínit všechny notářské představitele předmětného období, kteří by si to za své příspěvky, a to nejen notariátu, bezesporu zasloužili. Řeč je zejména o notářích Gustavu Kreimlovi, Josefu Štolbovi či Jaroslavu Čapkovi. Vzhledem ke skutečnosti, že o většině z těchto jmen již bylo pojednáno v rámci jiných kvalifikačních prací, jsem se rozhodl je do obsahu této práce nezařadit a dát tak prostor některým novým, doposud neprobádaným představitelům.

3.1 Karel Batěk

Prvním vybraným zástupcem, který sice nepůsobil zcela výhradně po celé období První československé republiky, nýbrž jeho činnost a celkový příspěvek notariátu byl natolik významným, že by bylo zcela jistě na škodu, kdyby zde nebyl zmíněn. Karel Batěk se narodil dne 24. července roku 1860 v Opočně v Hradci Králové do rodiny notáře, svého času i presidenta notářské komory Král. Hradecko-Chrudimské. Není tak nutno příliš dlouho bádát, po kom zdědil Karel Batěk své profesní i vůdčí přednosti, a za které se mu během jeho života dostalo řádného a zaslouženého uznání.⁷⁸

Právu se učil na fakultě právnické univerzity Karlovy v Praze, kde roku 1884 také úspěšně absolvoval s vyznamenáním, a kde posléze dosáhnul také doktorského vzdělání. Po úspěšných studiích vedly jeho první profesní kroky zprvu do soudní oblasti, kde si odbyl soudní praxi v Českých Budějovicích. Zanedlouho se však jeho zájem přenesl k notářství. Svou notářskou praxi vykonával v Hradci Králové a následně pak také v Praze. Karel Batěk již jako kandidát notářství prokazoval horlivý zájem o právní vědu, když tehdy, na popud doktora Randy, uveřejnil roku 1892 v časopise Právník stať s názvem „O vrchním poručnictví a radě rodinné“, tento příspěvek byl vesměs velmi kvalitním, co se jeho obsahu týče, kdy bylo podloženo i mnoha vědeckými prameny.⁷⁹

„V poručenství stýká se odvěký vliv dvou činitelů: rodiny a státu. Rodinná působnost jest tu starší, jakož vůbec myšlenka poručenství z rodinného života vznik i význam svůj odvozuje. Jádrem všeho poručenství jest ochrana a péče – jím chrání

⁷⁸ NAVRÁTIL, M. Almanach československých právníků. V Praze: M. Navrátil, 1930. s. 27

⁷⁹ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 63, č. 10, s. 428. 1924. ISSN 0231-6625

se osoby, kteréž z důvodů osobních, zejména nezletilosti, své žití hospodářské i mravní řídití nemohou. Již tyto pojmové prvky poručeníství poukazují k tomu, že rodina platným tu jest činitelem, neboť ochrana fysická i právní člena rodiny, jenž ochrany potřebuje, byla vždy jednou z předních povinností rodiny, jakožto svazku především mravního.“⁸⁰

Po úspěšném odbytí notářské praxe byl konečně roku 1896 jmenován notářem v Kralovicích u Plzně, kde po určitou dobu vykonával svůj notářský úřad, později byl dokonce za svou činnost a zásluhy přijat za člena notářské komory Plzeňsko-Písecké. Po těchto zkušenostech byl následně přeložen vykonávat notariát do Prahy, a to konkrétně roku 1904, žádná další změna působení již během jeho života dále neproběhla.⁸¹

Netrvalo nikterak dlouho a notářské kvality Karla Bařka byly později identifikovány předními zástupci pražského notariátu a zanedlouho byl, při vzniku Pražské notářské komory, zvolen do funkce náměstka presidenta komory Pražské a postupem času i dokonce za samotného presidenta komory Pražské, tuto funkci obstarával s řádnou péčí a setrval v ní po 18 let až do doby jeho úmrtí, to mimo jiné dokazujíc jeho neutuchající vášeň ke stavu notářskému.⁸²

„... tímto rozšířeným sborem zvolena pak Pražská notářská komora, skládající se z notářů: pana Dra Emila Andresa na Smíchově jako presidenta k pánů: Dra Karla Bařka v Praze, Františka Eulnera v Praze, Vincence Feyerfela v Karlíně, Viktora France v Praze, ..., jako členů.“

*„Tato nově zvolená komora konala dne 18. září 1906 svou ustavující schůzi, v níž byl nový jednací řád komorní usnesen a pak byli jednomyslně zvoleni za místopředsedu pan Dr. Karel Batěk, c. k. notář v Praze, a za pokladníka p. František Eulner, c. k. notář v Praze.“*⁸³

⁸⁰ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právníká jednota v Praze. Praha: Právníká jednota, 1861-. roč. 31, č. -, s. 613. 1892. ISSN 0231-6625

⁸¹ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právníká jednota v Praze. Praha: Právníká jednota, 1861-. roč. 63, č. 10, s. 428. 1924. ISSN 0231-6625

⁸² Tamtéž. s. 428

⁸³ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právníká jednota v Praze. Praha: Právníká jednota, 1861-. roč. 45, č. -, s. 719. 1906. ISSN 0231-6625

Roku 1908 byl také Karel Batěk, na valné hromadě Jednoty notářů a kandidátů notářství v království českém dne 31. května, zvolen na 3 roky členem výboru této jednoty.

„Na to pak sdělili sčítatelé hlasů výsledek voleb mezi tím hlasovacími lístky vykonaných. Byliť na 3 roky jednomyslně zvoleni: Za předsedu jednoty opět Vincenc Feyerfeil, c. k. notář v Karlíně, a za členy výboru páni c. k. notáři: dr. Karel Batěk v Praze, dr. Jaroslav Čulík ve Vršovicích, Viktor Franz v Praze, ...“⁸⁴

Poctou za jeho profesní úspěchy mu zajisté bylo také jmenování do zkušební komise pro státní zkoušky odboru judičiálního na Karlově univerzitě v Praze roku 1908.⁸⁵

Do období První československé republiky v roce 1918 tak již vstupoval jako zkušenostmi ověřená a společensky vážená profesní osobnost, které bylo dobře známo, co je pro stav notářský důležité a žádoucí. Bylo obecně známým faktem, že Karel Batěk se notářskému stavu věnoval „celou duší“. Své původní základní právní obzory totiž v průběhu svého života neustále rozšiřoval, byl oddán vědeckému studiu, především pak studiu notářské instituce a všech otázek s tím souvisejících. Kromě jeho působení v komoře Pražské stojí také jednoznačně za zmínku zvolení za předsedu Rakouského spolku notářů a posléze i za delegáta tohoto odboru na valné schůzi delegátů, která se konala ve Vídni. Toto období můžeme považovat za počátek velkého profesního vlivu Karla Batěka, na zmíněné vídeňské valné schůzi delegátů byl totiž zvolen za místopředsedu Ústředního výboru již výše zmiňovaného Rakouského spolku notářů a za člena stálého výboru pro pořádání mezinárodního kongresu notářů.⁸⁶

Jeho „rakouské“ působení tímto však zdaleka nekončilo. Ve společnosti doktora Mayernofra a doktora Wagnera se ve starém Rakousku stal mimo jiné i reprezentantem stavu notářského a vedl všechna tehdejší jednání s ministerstvem spravedlnosti, kdy se mu úspěšně zdařilo zmařit všechny snahy o úplném zrušení notářství, o čemž se totiž v někdejších právních kruzích hojně diskutovalo, a což se také naneštěstí setkávalo s pozitivní odezvou z mnoha stran.

⁸⁴ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 47, č. 13, s. 507. 1908. ISSN 0231-6625

⁸⁵ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 63, č. 10, s. 429. 1924. ISSN 0231-6625

⁸⁶ Tamtéž. s. 428

Kromě snahy o samotné zachování notariátu, jako službě společnosti, vedl Karel Batěk jednání s tehdejšími ministrem spravedlnosti Kleinem, ohledně osnovy nového notářského řádu, která byla následně formou vládního návrhu předložena říšské radě roku 1911. Viděl v notáři nástroj k zabezpečení jistoty a zachování míru v právu soukromém. Kromě toho působil mimo jiné významným způsobem také na osnově notářského řádu, která byla předložena českému ministerstvu spravedlnosti, a také jako člen subkomitétu pro reformu občanského zákona, konkrétně v oblasti práva dědického.⁸⁷

Co se týče jeho činnosti publikační a vědecké, Karel Batěk pořádal nespočet vědeckých přednášek na různá profesní témata. Jako příklad lze zajisté uvést přednáška z roku 1906 v Právnické jednotě „O právní povaze formy právních jednání a vnučených formách práva německého“, která mimo jiné byla, obdobně jako některé další, zaznamenána v časopisu Právník.⁸⁸

„Přednáška sledována byla posluchači s patrným zájmem a bylo panu přednášejícímu projeveno nadšené uznání za ni hlučným potleskem, načež p. předsedající v srdečném doslovu zvláště ocenil vzornou formou, v jakou přednáška byla přioděna a v níž zajímavý obsah tím účinněji vynikl.“⁸⁹

Jeho vědecké působení se však netýkalo pouze Spolku notářů československých, obdobně přednášel také pro Rakouský spolek notářů, z čehož byly otištěny záznamy v Zeitschrift für Notariat a také v odborném časopisu České právo, který mimo jiné pomáhal založit, a který také spoluredigoval. Mezi nejznámější jeho pojednání patří beze sporu „Über die Frage der Legalität der Vertretungsfähigkeit der Notare in Streitsachen“, které bylo otištěno, v již výše zmíněném odborném časopise Zeitschrift für Notariat, konkrétně výtisku z roku 1903, a pojednávalo o otázce způsobilosti notářů zastupovat ve sporech. Pozornost si také, zcela jistě zaslouží referát, pojednávající o otázkách „Welche Neugestaltung der notariellen Urkundformen und der Kompetenzen erfordert der moderne zwischenstaatliche Verkehr zur Beförderung gegenseitiger Rechtshilfe“, který Karel Batěk přednesl na kongresu rakousko-uhersko-německých notářů ve Vídni roku 1907, a kterým upoutal velkou pozornost notářské mezistátní společnosti. Za

⁸⁷ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 63, č. 10, s. 428. 1924. ISSN 0231-6625

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 45, č. -, s. 146-147. 1906. ISSN 0231-6625

významný příspěvek do odborného časopisu České právo lze například zmínit otištěnou kritiku přednášky doktora Löwyho, která se konala v advokátní komoře a pojednávala o osnově nového notářského řádu, což bylo jedno z nejdiskutovanějších témat oné doby. Jeho poslední publikovanou prací v časopisu České právo byla „Ideologické základy řízení pozůstalostního“, přesněji v jeho ročníku 6., č. 6 z roku 1924.⁹⁰

„Uznává-li právní řád právo dědické jako subjektivní právo, jest samozřejmo, že musí právu tomu poskytnouti ochranu. Otázkou jest pouze, stačí-li tu obyčejná ochrana, kterou právní řád každému jím uznávanému právu přiznává, vyprovokovati totiž mocenské prostředky státu, aby jimi vynuceno bylo respektování neuznávaného práva a odčiněno bylo jakékoliv jeho porušení. Při řešení této otázky dlužno si uvědomiti zvláštní povahu dědického práva. Dle systému občanského zákoníka nenabývá se dědictví ipso jure nápadem dědickým, nýbrž zákon klade mezi nápad a skutečné nabytí dědictví časový interval, v němž ocitá se pozůstalost jaksi bez subjektu. Nemá-li se dědické právo státi illusorním, dlužno učiniti opatření, aby v řečeném mezidobí nestala se pozůstalost kořistí nepovolanych. Takto dospějeme závěru, že nestačí ochrana, která se omezuje pouze na repressi, nýbrž že jest také třeba ochrany preventivní.“ Tuto úvahu JUDr. Karel Batěk označil za základní kámen zvláštního řízení pozůstalostního, které bylo v někdejší době upraveno patentem ze dne 9. srpna 1854. Sledovaným předmětem tohoto řízení byla ochrana dědice, ostatních účastníků dané pozůstalosti, ale i dědictví samotného.⁹¹

Skutečnost, že byl Karel Batěk v notářských kruzích velmi vysoce oceňovanou osobou, jak po stránce profesní, tak i té lidské, jednoznačně dokládá i přání k jeho jubilejním 60. narozeninám, které bylo otisklé v č. 8., roč. 59., časopisu Právník z roku 1920, jako součást „Deníku“, který se tradičně vyskytoval na závěrečných stranách časopisu. Zde mu bylo redakcí srdečně přáno k tomuto životnímu jubileu:

„Šedesáté narozeniny JUDr. Karla Batka. Dne 24. července t. r. dožil se v plné svěžesti tělesné i duševní dlouholetý prezident notářské komory p. JUDr. Karel Batěk, svých šedesátých narozenin. Jméno Batkovo zůstane navždy spojeno

⁹⁰ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 63, č. 10, s. 428. 1924. ISSN 0231-6625

⁹¹ BATĚK, K. Ideologické základy řízení pozůstalostního. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 6, č. 6, s. 41. 1924.

s dějinami českého stavu notářského, jehož je vůdcem, chloubou a ozdobou. Vyzbrojen hlubokým vzděláním a proniknut přesvědčením o důležitosti stavu notářského v životě právním a hospodářském, obral si za úkol pracovati ze všech sil k tomu, aby pozdvihl tento stav a zjednal mu váhu, jakáž mu právem přísluší. A to se mu plně podařilo. Dr. Batěk už za Rakouska byl osobností v odborných kruzích, jež jen nerady uznávaly českého člověka, vysoce váženou a zastupoval při četných příležitostech české notáře co nejskvěleji, zjednával tak svým vysokým vzděláním všeobecným i odborným, svou výmluvností a pohotovostí, uhlazeným chováním, pevností a ušlechtilostí charakteru uznání českým právníkům vůbec. Přejeme vysoceváženému jubilantu, jenž, bohužel, pro nával jiných prací s povoláním jeho souvisejících, v pracích literárních, jež budily vždy zasloužený zájem, se odmlčel, aby zůstal ještě po dlouhá léta obezřelým a šťastným vůdcem stavu, k němuž náleží, a aby se mu podařilo provést všechny plány, na nichž pro svůj stav pracuje, a uskutečnit všechny tužby, jež v té příčině chová.“⁹²

Smrt Karla Baťka dne 19. září roku 1924 velmi negativně otrásla nejen tehdejší notářskou společností, nýbrž vesměs všemi právníckými kruhy. Stav tak ztratil významnou vůdčí osobnost a jednoho z hlavních reprezentantů. Upřímnou soustrast mu mimo jiné vyjádřila i redakce časopisu Právník, v č. 10., roč. 63., z roku 1924, nekrologem v rámci „Deníku“, kde byla stručně zmapována životní cesta Karla Baťka, jeho rané dospívání a osobní život, vybrané studijní a profesní úspěchy a samozřejmě jeho významné příspěvky tehdejšímu stavu notářskému. Velice oceňovány byly, kromě jeho kvalit coby notáře, i jeho vůdčí schopnosti a vlastnosti, kdy se jevil jako muž pevný a důrazný, zároveň však také ale vstřícný, milý a ušlechtilý. Všechny tyto výše uvedené skutečnosti z něj tak bezesporu dělají jednoho z nejvýznamnějších notářů našich českých dějin a ze zdrojů, nám dostupných, je více než patrné, že obdobný názor sdílel i někdejší právní stav.

„V něm ztrácí stav osvědčeného vůdce a naše věda pilného pracovníka. Bud' čest jeho památce!“⁹³

⁹² Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 59, č. 8, s. 309. 1920. ISSN 0231-6625

⁹³ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 63, č. 10, s. 429. 1924. ISSN 0231-6625

3.2 Antonín Mokrý

Jako zástupce velmi historicky známé notářské rodiny Mokrých není radno opomenout notáře Antonína Mokrého (v rodinné kronice označovaný, „Antonín V.“). Antonín se narodil otci Antonínu Mokrému, nazývaný také jako „Antonín IV.“ a matce Marii Mokré dne 25. května roku 1854 v domě U slunce na českobudějovickém náměstí. Jeho otec Antonín byl váženým notářem ve Vodňanech většinu svého života a panovalo obecného přesvědčení, že výkon jeho notářské činnosti převezme, po jeho smrti, jeden z jeho synů. Antonín měl totiž ještě bratra Otokara Mokrého, který se sice také věnoval notářství, nicméně jeho zájmy směřovaly spíše směrem k poezii a o výkon notářství nejevil zdaleka takový zájem.⁹⁴

Úspěšně dokončil jak základní školu, kam docházel v rodných Vodňanech, tak i své středoškolské vzdělání v podobě nově založeného českého gymnázia, které dodnes nese název svého zakladatele, vlasteneckého biskupa Jaroslava Valeriána Jirsíka. Dle již zažitých rodinných tradic studoval Antonín na základní i střední škole s vyznamenáním a projevil tak vysoký akademický potenciál. Studium na gymnáziu ukončil s vyznamenáním v roce 1874 a jeho další studijní kroky směřovaly na právnickou fakultu vídeňské univerzity, kde tak po nějakou dobu pobýval, a kterou také dokázal dokončit roku 1883. Po svých studiích na univerzitě se Antonín vrátil do Vodňan, kde vykonával funkci notářského koncipienta, právě v kanceláři svého otce Antonína Mokrého IV. Ten nakrátko poté zemřel a Antonín Mokrý byl posléze dne 22. listopadu 1883 jmenován substitutem notářství vodňanského.⁹⁵

„A tady je třeba popravdě konstatovat, že notariát vlastně za svého bratra vedl. Otokar, tehdy již uznávaný český básník a člen „vodňanského trojlístku“ (Mokrý, Herites, Zeyer) se totiž více věnoval poezii a literatuře vůbec než „suché“ notářské praxi.“⁹⁶

Antonín Mokrý, přestože práva studoval až ve vzdálené Vídni, stále dojížděl navštěvovat svého bratra Otokara Mokrého do Prahy, konkrétně do jeho podnájmu v bytě na Královských Vinohradech ve Vocelově ulici. Po svých vídeňských

⁹⁴ KOTOUS, J. Dvě přátelství vinohradského notáře. In: Ad Notam. č. 6. 2016., Dostupné online: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2016_6.pdf, s. 24

⁹⁵ Tamtéž. s. 24

⁹⁶ Tamtéž. s. 24

studiích pak působil například v Jičíně, jako notářský substitut. Bylo to právě v průběhu Antonínova působení v Jičíně, kdy po táhlém boji s těžkou nemocí, zemřel jeho bratr Otokar. I přes tyto těžkosti však o rok později jmenován notářem v Hlinsku a následně vykonával notářství, za zmínku stojí například působení od roku 1898 v Jilemnici.

Jeho notářské působení v Praze pak datujeme k roku 1912, kdy byl přeložen na nově zřízené druhé notářství na Královských Vinohradech. V té době již JUDr. Antonín Mokřý byl poměrně známou osobou v odborné společnosti.⁹⁷

„JUDr. Antonín Mokřý byl v roce 1912 přeložen na nově zřízené druhé notářství na Královských Vinohradech. To už byl téměř čtvrt století ženat a otcem tří dětí, dcer Růženy a Marie a syna Antonína. Jeho manželkou se stala Marie Hanzlovská, dcera mlynáře z Blanice nedaleko Bavorova. A jak už to v rodině Mokřých bývalo, ti dva se seznámili při pouti na jihočeském Lomci, mezi lidmi láskyplně nazývaném „Lomeček“. V Praze se nastěhovala rodina notáře Mokřého do krásného secesního domu na Palackého třídě č. 3, na rohu dnešní Francouzské ul. a Náměstí Míru. V domě rodina nejen bydlela, ale zde byla také umístěna notářská kancelář. Notář Mokřý byl v té době ve své profesi již poměrně známou osobou. Byl autorem několika zásadních právnických pojednání, z nichž např. jeho studie „Příspěvek k opravě knihovního zákona“ uveřejněná v Právniku v roce 1886 vzbudila zaslouženou pozornost, takže ji citoval ve svém díle o vlastnictví dokonce profesor Antonín Randa. Mokřý nepřispíval jen do odborných českých právnických periodik. Díky svému vídeňskému studiu a perfektní jazykové vybavenosti setkáváme se i s jeho německy psanými odbornými články.“⁹⁸

Dobré přátele, v podobě významných historických osobností, měl Antonín Mokřý i v odlišných kruzích. Za takové považujeme například známého českého básníka, prozaika a cestovatele Svatopluka Čecha. S tím se Antonín Mokřý také, kromě setkávání za studií, často stýkával ve Svatoplukově bytu na Královských Vinohradech, nebo ve známé hradčanské restauraci Vikárka. Dále se mezi Mokřého přátele řadil třeba také Tomáš G. Masaryk, kterého poznal za svých studijních let.⁹⁹

⁹⁷ KOTOUS, J. Dvě přátelství vinohradského notáře. Ad Notam. č. 6/2016., Dostupné online: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2016_6.pdf, s. 26

⁹⁸ Tamtéž. s. 26

⁹⁹ Tamtéž. s. 26

Měl silné citové pouto k činnostem stavovským. „*Hluboké své vědění nestavěl na obdiv, jakož vůbec nemiloval veřejnosti. Žil tiše, v ústraní, pro rodinu a své povolání, jemuž věnoval přebytečnou energii, účastně se činně práce stavovské*“. Odměnou za jeho aktivní činnost v rámci notářských stavů mu bylo zvolení dne 30. prosince roku 1913 za člena Pražské notářské komory. Projevem zaslouženého uznání mu bylo i zvolení za viceprezidenta této komory dne 7. února 1924, tuto funkci byl ovšem, po nějaké době, nucen opustit z důvodu zdravotních komplikací. Byl také členem Ústředního výboru Spolku notářů československých či přísedícím disciplinárního senátu Nejvyššího soudu. Tyto skutečnosti jsou tak jasným důkazem, že Antonín Mokřý byl v notářských kruzích osobou velice váženou. Pro své široké vědecké znalosti byl součástí komise pro reformu občanského zákoníku. Nelze také opomenout působení ve zkušební komisi pro státní judičiální zkoušky či zkoušky notářské.¹⁰⁰

Kromě zmíněných stavovských činností, byl Antonín Mokřý činným také literárně. Pozoruhodným je jeho příspěvek z roku 1920, který byl otištěn v roč. č., časopisu České právo, pojednávající o § 551 o. z. r. 1921 k revisi zákonů obecných. Nelze také opomenout ani přednáška v pražském odboru Spolku notářů československých na téma „Zajištění věna manželky obchodníka“.¹⁰¹

Skutečnost, že Antonín Mokřý pocházel z proslulé notářské rodiny, tak byla základním kamenem pro skutečně velké profesní naděje, které do něj byly vkládány. Po rychlém ohlédnutí do minulosti lze však s jistotou tvrdit, že dokázal dostát těmto vysokým očekáváním. Antonín Mokřý zemřel dne 18. září roku 1925 a po jeho smrti mu byl věnovaný nekrolog otištěn v roč. 7, č. 5, časopisu Právník, jehož prostřednictvím Jaroslav Čulík, tehdejší prezident notářské komory v Praze, nezapomněl vyzdvihnout veškeré notářovi zásluhy a jeho vřelý charakter.

„Zřejmo z toho, že odchází nám v něm velice platná síla, které těžce budeme postrádati při malém našem kruhu pracovníků. Ztratili jsme duši poctivou a nezištnou, vzácného přítele a rádce a druha nám všem drahého. Stav náš a zejména notářská komora Pražská zachová mu zajisté trvalou, vděčnou vždy vzpomínku.“¹⁰²

¹⁰⁰ ČULÍK, J. nekrolog doktora Antonína Mokřého. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 7, č. 5, s. 37. 1925.

¹⁰¹ Tamtéž. s. 38

¹⁰² Tamtéž. s. 38

3.3 Jaroslav Čulík

Dalším z vybraných zástupců pražského notářského stavu období prvorepublikového, který se obrovskou měrou podílel na novém směru a reformách notariátu v tomto předmětném období, je Jaroslav Čulík.

Jaroslav Čulík se narodil dne 7. června roku 1861 v Kostelci nad Černými lesy, do rodiny otce Karla Czulíka (1822-1912), notáře a zemského poslance. S existencí činnosti notářství tak byl obeznámen již od svých dětských let. Právního vzdělání dosáhl po úspěšných studiích na Karlově univerzitě v Praze, a to konkrétně roku 1885.¹⁰³ Oznámení o jeho úspěšné promoci na právnické fakultě Karlovy univerzity v Praze bylo otištěno v příspěvku „Promoce na c. k. české fakultě právnické v studijním roce 1884-1885“ v roč. 24, č. 1 časopisu Právník z roku 1885, kde byl, v rámci kategorie „Deník“, Jaroslav Čulík jmenován spolu s dalšími úspěšnými absolventy, mezi kterými lze kupříkladu také nalézt, i již v této práci zmíněného, Karla Bařka.¹⁰⁴

Po úspěšném absolvování právnických studií se Jaroslav Čulík odebral k výkonu praxe soudní, následně pak notářské. U těchto justičních stavů však dlouho nevydržel a roku 1886 přestoupil k výkonu advokacie, jako koncipient u Dr. Josefa Mildeho, Dr. Hynka Brdiczky a Dr. Mořice ryt. z Urbanů. Po odbytí své advokátní praxe byl jmenován advokátem, přičemž svůj úřad zpočátku vykonával v Libáni mezi lety 1892 až 1902. Na první pohled působící jako slibný začátek kariéry v rámci advokacie, Jaroslav Čulík měl o své budoucnosti ovšem jiné představy a po roce 1902 se navrátil zpět k notářství, kdy byl následně roku 1904 jmenován na nově zřízené místo ve Vršovicích.¹⁰⁵ Obdobně, jako již zmíněný Karel Batěk, byl také zvolen dne 31. května 1908, v rámci zasedání valné hromady Jednoty notářů a kandidátů notářství v království Českém, za člena výboru této jednoty.¹⁰⁶

¹⁰³ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 82, č. 1, s. 31. 1943. ISSN 0231-6625

¹⁰⁴ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 24, č. 1, s. 502. 1885. ISSN 0231-6625

¹⁰⁵ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 82, č. 1, s. 31. 1943. ISSN 0231-6625

¹⁰⁶ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 47, č. 13, s. 507. 1908. ISSN 0231-6625

Působení Jaroslava Čulíka ve Vršovicích trvalo mnoho let, až do roku 1926, kdy byl přeložen na Král. Vinohrady, které se tak staly poslední jeho profesní destinací. Tam svůj notářský úřad hrdě vykonával až do roku 1935, kdy dosáhl maximální povolené věkové hranice pro výkon činnosti a následně rezignoval. Nutno podotknout, že tehdejší notářský stav dělal vše pro to, aby rozhodnutí o rezignaci Jaroslava Čulíka, bylo ještě o chvíli odloženo, až tak významnou osobu pro stav představoval. Za jeho celoživotní profesní zásluhy byl však stejného roku, kdy došlo k jeho rezignaci, zvolen presidentem tehdy utvořené Stálé delegace notářských komor. Toto gesto bylo především projevem obecného zájmu zástupců stavu celého území, kteří o zvolení Jaroslava Čulíka do funkce prezidenta jednomyslně rozhodli.¹⁰⁷

Veřejností byl obecně popisován jako člověk velice pilný, houževnatý, vytrvalý a energický, s hlubokými všeobecnými i profesními znalostmi, vynikajícími lingvistickými schopnostmi, se všemi potřebnými předpoklady pro vůdčí obsazení. Netrvalo tak dlouho, než se Jaroslavu Čulíkovi dostalo zaslouženého uznání v podobě významných stavovských poct, anebo svěření důležitých stavovských funkcí. Za vrchol jeho notářského působení jednoznačně považujeme zvolení Jaroslava Čulíka za prezidenta notářské komory v Praze a to roku 1924. V této zvolené funkci pak setrval po dalších 11 let a z dobových pramenů lze s jistotou tvrdit, že svou práci odváděl s potřebnou pílí, vášní a odhodláním povznést celkovou úroveň stavu. S ohledem na to, že byl Jaroslav Čulík člověkem znalým obecné historie stavu, včetně tehdejší dobové situace a právní úpravy, a to nejen lokální, nýbrž i těch zahraničních, dokázal náležitě zdůvodnit, jak důležitý notariát pro společnost ve skutečnosti je, a jaké podmínky je nutné klást na samotné jeho představitele. Úřad představoval pro Jaroslava Čulíka „oficium nobile“ tj. čestný závazek, se všemi závazky a povinnostmi i právy z významu, z toho vyplývajícími. Zároveň byl přesvědčen o tom, že pro to, aby byla stavu notářskému přiznána široká působnost, a aby začal být stav, vnímám s potřebnou vážností a důležitostmi, bylo potřeba ještě mnoho vykonat.¹⁰⁸

I právě směrem k vyzdvihování notářského stavu v očích odborné společnosti vedla i publicistická činnost Jaroslava Čulíka, věnující se zejména

¹⁰⁷ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právníká jednota v Praze. Praha: Právníká jednota, 1861-. roč. 82, č. 1, s. 31. 1943. ISSN 0231-6625

¹⁰⁸ Tamtéž.

zavedení moderního notářského řádu a jeho organizační činnosti. Také se mimo jiné podílel, jako spolupracovník, na dílech Europabuch, Naučného slovníku, nebo také Slovníku veřejného práva. Své bohaté teoretické a praktické zkušenosti mimo jiné využil také k pravidelnému psaní odborně právních příspěvků do mnoha odborných literárních publikací. Těmito příspěvky rozumíme například několik velmi kladně hodnocených pojednání otisklých v Österreichische Notariatszeitung, nebo třeba příspěvky v odborných časopisech České právo a Právník, či dalších publikacích spíše národohospodářského zaměření.¹⁰⁹

V průběhu svého profesního života zůstával Jaroslav Čulík v úzkém kontaktu s celou řadou notářských zástupců a notářských komor, a to včetně těch zahraničních, především tedy původem z románských zemí. To bylo také důvodem, proč byl opětovně zván na notářské sjezdy francouzské a belgické, či důvodem jeho jmenování dopisujícím členem Istituto di Studi Legislativi v Římě. Kromě zástupců stavů románských zemí byl také údajně v kontaktu s významnými představiteli notářství v Tokiu, jejichž prostřednictvím tak měl možnost studovat místní právní úpravu a další informace obdobného charakteru, značně rozšiřující jeho již tak rozsáhlé odborné znalosti.¹¹⁰

Jako nejvýznamnější z děl, ze kterých máme možnost zkoumat samotnou situaci notářského stavu v první polovině trvání První republiky, můžeme označit zajisté článek Jaroslava Čulíka v č. 8, roč. 10 časopisu České právo z roku 1928, nesoucí název „Notářstvo v prvním desetiletí trvání naší republiky“. Obdobně bylo také otištěno v roč. 67 časopisu Právník stejného roku, pod názvem „Notářstvo v uplynulém desetiletí“. Zde bylo pojednáno, jak již ze samotného názvu vyplývá, o většině zásadních událostí a změnách, se kterými se tehdejší notářský stav potýkal, od začátku období prvorepublikového, až do roku vydání, tedy 1928.

„Uplynulo deset let od obnovení naší samostatnosti státní a deset let uplynulo od založení našeho spolku. Jest proto na místě vykonati přehled naší práce za uplynulé desetiletí...“¹¹¹

¹⁰⁹ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 82, č. 1, s. 31. 1943. ISSN 0231-6625

¹¹⁰ Tamtéž. s. 31-32

¹¹¹ ČULÍK, J. Notářstvo v prvním desetiletí trvání naší republiky. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 8, s. 67. 1928.

Ihned z úvodu pojednání je nastíněno, jak byl převrat roku 1918 vítán, především tedy zástupci stavu notářského, s obrovským nadšením. Představitelé tak měli pádné důvody vyhlížet slibné zítřky, jelikož situace v době Habsburské nadvlády, jak již bylo nastíněno v předchozích kapitolách této práce, nebyla šťastná a stav jako takový trpěl. Již ze samotných slov Jaroslava Čulíka je zřejmé až pohrdání Rakouskem.¹¹² Ve výtisku časopisu Právník bylo také přesně zmíněno, že tehdejšími notářskými řády byla působnost notářů opět velmi omezena a nejednalo se tak dle odborných názorů o pravou instituci notářskou, „*nýbrž o pouhý její paskvil*“.¹¹³

V rámci tohoto pojednání byla tedy zpočátku charakterizována situace notářského stavu před předmětným obdobím, kdy Jaroslav Čulík výrazně kritizoval volnost formy, která dle jeho slov pouze podpořila již tak rostoucí právní nejistotu společně s problematikou pokoutnictví, o které bylo podrobněji pojednáno v předchozích kapitolách této práce. Reakcí na tento stav byl návrh Nejvyššího soudu vídeňského ze dne 7. dubna roku 1844, který někdejší vládě přednesl ve formě petice. Předmětem návrhu bylo znovu zavedení notářství v jeho původní formě. Tomuto návrhu bylo také roku 1850 vyslyšeno a neúnavným prosbám bylo vyhověno v podobě notářského řádu ze dne 29. září 1850 č. 360. Jak již vyplývá z předchozích kapitol, přijetí tohoto notářského řádu znamenalo odloučení notářství a advokacie. Pojednání pak plynule pokračuje zmínkou o notářských řádech následujících, konkrétně tedy o notářském řádu z 21. května 1855 č. 94 a o notářském řádu ze dne 25. července roku 1871 č. 75.¹¹⁴

„... my spojovali s převratem nadějí, že zánikem nespravedlivého Rakouska zanikne také neblahý a nesnesitelný stav, v němž úpěla instituce notářská za vlády Habsburků a že i my dosáhneme splnění svých oprávněných tužeb tak, jako národ náš svých svatých práv. Rakousko bylo přímo nepřítelem našeho stavu a usilovalo o naše bytí. Pouze za Schmerlinga v roce 1850 zasvitla nám jiskra naděje zavedením nového notářského řádu ze dne 29. dubna 1850 č. 366 po příkladu instituce francouzské, neboť zavedena byla vnucená forma listiny při všech listinách tabulárních a řízení kárné svěřeno komorám. Ale tak, jak nenadále vzplanula tato

¹¹² ČULÍK, J. Notářstvo v prvém desetiletí trvání naší republiky. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 8, s. 67. 1928.

¹¹³ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 67, č. -, s. 613-614. 1928. ISSN 0231-6625

¹¹⁴ Tamtéž.

*jiskra, tak rychle pohasla a notářskými řády ze dne 21. května 1855 č. 94 a 25. července 1871 č. 75 sešněrována byla opět působnost notářů tak, že zavedené notářství nebylo téměř ani podobno pravé této instituci.*¹¹⁵

Článek mimo jiné i zaznamenává období, kdy po převratu učinili zástupci československého stavu notářského nabídku, v podobě veškerých svých služeb, někdejšímu revolučnímu Národnímu výboru. Tato srdečná nabídka byla však Národním výborem odmítnuta, k překvapení notářských představitelů. Největší ránu ovšem československý notariát utřil, kdy při povolání členů prvního Národního shromáždění byl stav notářský úplně opomenut. To tak pouze utvrdilo postoj notářských představitelů, že se nemohou spoléhat na nikoho jiného než sami na sebe. Na popud Karla Bařka se tedy následně sešli ti, kteří vedli veškeré akce notářské ve vídeňských delegacích, a mohlo se tak společně rozhodovat o dalších krocích stavu. Na základě těchto skutečností došlo tedy k založení Spolků notářů československých a jeho spolkovému orgánu České právo, v jehož redakci úřadoval, jako tehdy velmi vysoce profesně oceňovaná osoba, pan profesor Dr. Emil Svoboda. Cílem nově založeného spolku bylo seskupit notářské z celého někdejšího státu po vzoru Rakouského spolku notářů. To se ale zcela nepodařilo, jelikož představitelé notariátu z Německa si založili spolek vlastní.¹¹⁶

Zbytek předmětného pojednání pak stručně zaznamenává snahy prvního desetiletí o odtržení stavu od veškerých rakouských vlivů a podporu samostatnosti a popisuje problematiku veškerých významných otázek, se kterými se tehdejší stav potýkal, a které jsou přehledně rozebrány, i s přehledem vývoje platné právní úpravy, v kapitole 2.1.1. Za zmínku však stojí například poukázání na zmatečnost působností někdejších justičních stavů, jež jen prohlubovaly tehdy již výraznou právní nejistotu a zejména také nedůvěru v notariát.

„Toho dosíci lze pouze přesným vymezením působnosti všech tří justičních stavů, soudcovského, advokátního a notářského, tak jak tomu jest téměř ve všech kontinentálních zemích evropských, totiž, aby soudci vyhrazena byla pouze rozhodovací činnost ve sporech a ve věcech trestních, advokátu činnost zastupovací a notáři činnost osvědčovací, zejména listinná. Dokud se to nestane a tyto různé funkce směřovány budou těmito třemi stavy, bude trvati mezi nimi vždy nepatřičná

¹¹⁵ ČULÍK, J. Notářstvo v prvním desetiletí trvání naší republiky. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 8, s. 67. 1928.

¹¹⁶ Tamtéž. s. 68

soutěž, jež nebude ani na jejich prospěch ani na prospěch obecnstva, notářství pak bude vždy jen živořiti a nebude se moci vyvinouti. Převzal-li náš stát instituci notářskou, jest nutno, aby ji vybavil náležitostmi a právy, které jí přináležejí a kterých požívá ve všech jiných zemích.“¹¹⁷

Ke konci článku pak Jaroslav Čulík vyzývá německé notářské zástupce, aby podpořili tehdejší návrh nového notářského řádu vládě, s vidinou opětovného sblížení těchto dvou skupin představitelů a příslibem společného podílu na dalším utváření platné úpravy.

*„Můžete se domnívati, že bych hájil tento nový návrh notářského řádu, kdybych nebyl přesvědčen, že jest vymožeností našeho stavu? Můžete se domnívati, že bych necítil tíži zodpovědnosti, kterou si tím беру na sebe? Tatáž zodpovědnost ale stíhá také německé kolegy, jestliže budou příčinou, že nedojde k uzákonění tohoto návrhu. Těžce by se zodpovídali za zmar jeho nejen svým kolegům, nýbrž celému notářství pro všechnu budoucnost. Bije poslední hodina. Jest na nich, má-li se návrh státí zákonem. Pokládám za svou povinnost jako jeden z prvních průkopníků našeho stavu, abych upozornil ještě jednou německé kolegy na tento důležitý moment a připomněl jim latinské Caveant consules nequid detrimenti res notaria capiat!“*¹¹⁸

Závěrečné věty díla „Notářstvo v uplynulém desetiletí“ však pouze podporují tehdejší společenský názor, že pan Jaroslav Čulík byl osobu přirozeně vůdčí, který se nebál prosazovat své názory a postoje, které vždy dokázal odborné společnosti náležitě odůvodnit, to bylo však jen malou součástí jeho výrazného charakteru, se kterým notariát v období prvorepublikovém jednoznačně spojujeme.

*„S touto pevnou nadějí, že československý stát bude spravedliv ke stavu notářskému, vstupuje tento stav do nového desetiletí!“*¹¹⁹

Jako příklad další odborné publikace pak lze zajisté zmínit pojednání otisklé v časopise České právo, přesněji v roč. 11, č. 4 z roku 1929, pod názvem „Notář – orgán státní“, které jak již jeho název naznačuje, rozebírá skutečnosti v podobě

¹¹⁷ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 67, č. -, s. 618. 1928. ISSN 0231-6625

¹¹⁸ ČULÍK, J. Notářstvo v prvním desetiletí trvání naší republiky. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 8, s. 71. 1928.

¹¹⁹ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 67, č. -, s. 619. 1928. ISSN 0231-6625

vydání nálezu Nejvyššího správního soudu č. 5468/29 a jeho vlivu na postavení osoby notáře, který se, na základě tohoto předmětného rozhodnutí, stal státním orgánem.¹²⁰

„Památným dnem pro československé notářství zůstane den 18. března 1929, kdy Nejvyšší správní soud nálezem svým číslo 5468/29, který uvádíme na jiném místě, prohlásil, že notáři jsou orgány státními.“¹²¹

Kromě psaní publikací do odborných časopisů, Jaroslav Čulík také hojně přednášel například v rámci schůzí Právnické jednoty v Praze, a to již před obdobím První republiky. Za příklad zde lze uvést přednáška na týdenní schůzi dne 18. ledna 1906, o formě uzavírání sňatků, kde bylo pojednáno o jednotlivých formách uzavírání sňatků, a to formou civilní či fakultativní formy civilní a o svobodě výběru snoubenců.¹²²

„P. Dr. Jaroslav Čulík, c. k. notář ve Vršovicích, promluvil o formě uzavírání sňatků. Jest stoupencem civilní formy uzavírání sňatků, ale z ohledů praktických, z ohledů na proveditelnost míní, že by se doporučovalo, spokojiti se s požadavkem fakultativní formy civilní: snoubenci mohou dle vůle své rozhodnouti se, uzavříti sňatek před úředníkem státním nebo duchovním.“¹²³

Přednášky Jaroslava Čulíka se však netýkaly exkluzivně pouze Právnické jednoty v Praze, nýbrž přednášel například také v rámci odboru „Praha“ spolku rakouských notářů, na pravidelných měsíčních schůzích. Za zmínku stojí jistě přednáška ze dne 28. listopadu 1907 „o klausuli kassatorní (derogatorní) v testamentech“, či zajímavé rozpravy z květnové schůze ohledně vládní osnovy doplňků a změn ustanovení občanského zákona, rozbořem části o právu obligačním.¹²⁴

Jak již bylo v někdejší době zažitou tradicí ve věcech významných představitelů, i v případě Jaroslava Čulíka došlo po jeho úmrtí dne 18. listopadu 1942 k otištění jeho nekrologu v č. 1, roč. 82 časopisu Právník z roku 1943, v jehož

¹²⁰ ČULÍK, J. Notář – orgán státní. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 11, č. 4, s. 29. 1929.

¹²¹ Tamtéž. s. 29

¹²² Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 45, č. -, s. 145. 1906. ISSN 0231-6625

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 47, č. 7, s. 280. 1908. ISSN 0231-6625

rámci byl stručně popsán notářův život, vyzdviženy jeho významné profesní úspěchy skrz různé právní okruhy, s vyjmenováním jeho nejvýznamnějších přínosů stavu notářskému, zejména pak jeho snahy o reformy tehdejších platných předpisů notářství, a závěrem také jeho publikační a vědecké činnosti a příspěvky.

„Těžkou, bolestnou ztrátu znamená odchod Dr Jaroslava Čulíka v první řadě pro české notářství. Bylť zesnulý uznávaným reprezentantem notářského stavu našich zemí po desetiletí, vedoucí osobností, která pro povznesení stavu vykonala práci, jejíž význam nelze dosti doceniti, a která i pro budoucno vytyčila cesty, jimiž má dojít notářství k vytčeným cílům.“

„Těchto několik vět velmi neúplně vystihuje mnohostrannost práce zesnulého. Avšak již z tohoto stručného přehledu si uvědomujeme, že úmrtím presidenta Dr Čulíka utrpěla těžkou ztrátu nejen notářská složka našeho právnictva, nýbrž veškerá naše obec právnická, jež v něm ztratila jednoho ze svých nejlepších členů, který dobře splnil svůj životní úkol.“¹²⁵

¹²⁵ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 82, č. 1, s. 31-32. 1943. ISSN 0231-6625

3.4 Václav Svoboda

Narodil se 17. února roku 1874 v Pečkách na dráze. V mládí mezi lety 1886-1894 studoval gymnázium nejprve v Kolíně a poté také v Příbrami. Právnického vzdělání dosáhl na Karlově univerzitě v Praze, kde posléze získal také doktorský titul. Po skončení povinné notářské praxe byl Václav Svoboda jmenován notářem, a to roku 1904 v Třeboni, kde také vykonával notářský úřad po dva roky. Roku 1906 byl ovšem přeložen do Semil a roku 1913 také do Nového Města nad Metují. Jeho poslední notářskou destinací byl pražský Smíchov roku 1920, kde svůj úřad vykonával až do konce svého profesního působení.¹²⁶

Byl po dlouhá léta členem pražské notářské komory a mezi lety 1930 a 1931 v komoře působil dokonce jako viceprezident. Dalším z významných stavovských úspěchů je zajisté funkce předsedy Spolku notářů a kandidátů notářství z Československé republiky, kterou řádně a poctivě vykonával po mnoho let. Byl také členem Právnické jednoty.¹²⁷ Pro zajímavost je také vhodné uvést jmenování Václava Svobody do funkce předsedy správní komise spořitelny v Semilech roku 1912¹²⁸

Obdobně jako někteří další vyjmenovaní představitelé, i Václav Svoboda byl zvolen členem zkušební komise pro státní zkoušky judičiální na Karlově univerzitě v Praze. Není jistě radno vynechat také jeho působení jako člena zkušební komise při notářských zkouškách.¹²⁹

Co se jeho činnosti publikační a vědecké týče, byl například pravidelným přispěvatelem do Ottova Slovníku v oboru právnickém. Pravidelně psal také publikace z oboru teorie a praxe soudní v odborných časopisech, zejména tedy Národních Listů, Právníka, Notariatszeitung a také Vesny.¹³⁰ Zajímavým pojednáním je zcela jistě publikovaný příspěvek v časopisu České právo, roč. 14, č. 2, pod názvem „Soudní řízení nesporné“, kde Václav Svoboda pozitivně zhodnocuje práci Dr. Václava Hory s názvem „Československé civilní právo procesní“, jejímž sledovaným cílem bylo usnadnění interpretace někdejších

¹²⁶ NAVRÁTIL, M. Almanach československých právníků. V Praze: M. Navrátil, 1930. str. 432

¹²⁷ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 74, č. 1, s. 69. 1935. ISSN 0231-6625

¹²⁸ NAVRÁTIL, M. Almanach československých právníků. V Praze: M. Navrátil, 1930. str. 432

¹²⁹ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 74, č. 1, s. 69. 1935. ISSN 0231-6625

¹³⁰ NAVRÁTIL, M. Almanach československých právníků. V Praze: M. Navrátil, 1930. str. 432

platných procesních předpisů. Pojednání se zaměřuje právě na otázku soudního řízení nesporného, které se v tehdejší době svou právní povahou pohybovalo v oblasti, kterou právní veřejnost označovala jako oblast zanedbanou praxí i teorií. Platným předpisem v tehdejší době, na který práce reaguje byl zákon ze dne 19. června 1931, č. 100, Sb. z. a n. a předpisy o příslušnosti.¹³¹

„V tomto směru mohl přikročiti v tak krátkém čase od vydání zákona výše uvedeného, jedině náš nejlepší procesualista, profesor Dr. Václav Hora, jehož stěžejní dílo „Československé civilní právo procesní“ ukazuje v jakém duchu, nese se vydaná část soudního řízení nesporného a jaký duch ovládati bude díly další. Bývaly stížnosti, že obor nesporného soudnictví jest zanedbáván praxí i teorií, a že jurisprudence nakládá s ním jako s dítětem nevlastním. Tato výtka u nás nyní odpadá, neboť po dobrých vydáních textu zákona přichází systém Horův.“¹³²

Jako další odborné publikace otisklé v časopise České Právo lze v této věci zmínit například článek s názvem „K otázce vlastnickova práva nakládati s hypotékou“ z roku 1928, či pojednání z výtisku č. 1, roč. 13, s názvem „K otázce pojmu svatebních smluv“, kde JUDr. Václav Svoboda poukazuje, na základě rozhodnutí nejvyššího správního soudního dvora č. 3.798 ze dne 12. března 1930, na nejasnou a neúplnou definici ustanovení § 1217 někdejšího občanského zákoníku, obsahující definici svatebních smluv a pojednává mimo jiné také o nedostatečné efektivitě tehdejší předmětné judikatury.¹³³

JUDr. Václav Svoboda zemřel dne 4. ledna roku 1935, po prodělání mrtvice ve věku 60 let. Ve svém nekrologu, který byl roku 1935 otištěn v časopise Právník, roč. 74, č. 1, byl označen jako jeden z nejlepších notářů v Československé republice.¹³⁴

„V zesnulém odešel vzácný člověk, jemuž každý, kdo ho znal, zachová památku nejsvětější“¹³⁵

¹³¹ SVOBODA, V. Soudní řízení nesporné. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 14, č. 2, s. 10. 1932.

¹³² Tamtéž. s. 10

¹³³ SVOBODA, V. K otázce pojmu svatebních smluv. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 13, č. 1, s. 2. 1931.

¹³⁴ Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnická jednota v Praze. Praha: Právnická jednota, 1861-. roč. 74, č. 1, s. 69. 1935. ISSN 0231-6625

¹³⁵ Tamtéž.

3.5 Alois Zmek

Další výraznou osobností prvorepublikového notářství v Praze je jistě Alois Zmek, rodák z Kabátů u Jílového. Pocházel z poměrně chudých poměrů, přesto dokázal úspěšně dokončit studium na gymnáziu v Roudnici a následně i právnickou fakultu Karlovy univerzity v Praze. Zpočátku jeho profesního působení se Alois Zmek věnoval justici, kdy od roku 1901 až do roku 1906 vykonával soudní praxi u Zemského soudu v Praze v roli právního praktikanta a auskultanta. Na tato raná léta měl, dle dostupných zdrojů, ty nejkrásnější vzpomínky, především se jednalo o období, kdy vedl, společně se svými tehdejšími kolegy, tzv. auskultantskou akci pro zvýšení adjut. Po skončení svého soudního působení dostal Alois Zmek poděkování za „výborné a vydatné služby soudu vykonané“.¹³⁶

Po úspěšných letech v justici se Alois Zmek rozhodl pro výkon činnosti notářské. Svou notářskou praxi si odbyl v notářských kancelářích v Kutné Hoře, Vysokém nad Jizerou, Volyni a také v Karlíně. Roku 1908 došlo k jeho jmenováním notářem a byl převelen k výkonu svého úřadu do Německého Brodu. Tam svůj úřad vykonával po 12 let až do roku 1920, kdy byl přeložen na nově zřízené notářské místo na Praze VII. se sídlem v Bubenči. Zde se však dlouho nezdržel, jelikož byl již roku 1922 přeložen na Prahu II, kde již setrval po zbytek svého notářského působení.¹³⁷

Alois Zmek byl osobou velice vzdělanou, to mimo jiné dokazuje i jeho výborná znalost anglického jazyka, kdy byl držitelem i vysvědčení z londýnské univerzity. Na základě jeho jazykových znalostí byl roku 1919 ustanoven za soudního tlumočnicka anglického jazyka a v rámci jeho notářské činnosti byl způsobilý úřadovat též anglicky, takovým privilegiem oplýval jako jediný notář na celém území státu.¹³⁸ „*Dr. Alois Zmek, notář a soud: Tlumočnick angličtiny v Praze VII., na Štole, č. p. 218, čís. telef. 3088, jest dle dekretu vrchního soudu zemského v Praze oprávněn sepisovati též listiny v jazyku anglickém.*“ Takto zněl příspěvek v inzerční sekci časopisu České právo z roku 1920.¹³⁹

¹³⁶ Pan notář Dr. Alois Zmek. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 22, č. 3, s. 13. 1940.

¹³⁷ Tamtéž. s. 13

¹³⁸ Tamtéž. s. 13

¹³⁹ In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 2, č. -, s. 58. 1920.

Pro Ministerstvo zahraničních věcí pak dále pomáhal například revidovat a překládat mezinárodní smlouvy, zejména ty mírové.¹⁴⁰

Obdobně působivé je zajisté také i stavovské či spolkové působení Aloise Zmeka. Vykonával funkci člena výboru notářské komory mezi lety 1931–1936 a po určitý čas působil také jako člen výboru Ústředního spolku notářů. V rámci notářských zkoušek, či zkoušek pro vědy právní pro druhou státní zkoušku na vysoké škole obchodní, zastával roli zkušebního komisaře. Byl také členem subkomitétu pro revizi českého textu Obecného občanského zákoníku. Podílel na založení předsednictva bývalé tuzemské pobočky Sdružení pro mezinárodní právo (International Law Association), tu také často zastupoval na četných mezinárodních konferencích. Jako příklad lze uvést konference v Haagu, ve Vídni či ve Varšavě. Působil také jako člen správní komise Všeobecného pensijního ústavu v Praze, či jako místopředseda Sboru pro vyřizování stížností hlavního města Prahy.¹⁴¹

Celý život zůstal věrný svému rodnému kraji jílovskému a kruhu svých spolužáků a přátel roudnického gymnázia. Spolek rodáků a přátel města Jílového a okolí v Praze, jehož byl předsedou, ho zvolil za svého čestného člena. „*Zabralo by celý sloupec vyjmenovat veškeré ony korporace vlastenecké, kulturní a humánní, jichž byl členem nebo jež štědře podporoval a jimž byl ušlechtilým rádcem.*“¹⁴²

Alois Zmek zemřel dne 8. března roku 1940 v Praze ve věku 66 let.

„*Bystrý právník, který dovedl přijíti vždy přímo k jádru věci. V jednání rozšafný, přímý a skromný, pro své nesčetné přátele věrný kamarád, vlastenec, dobrý krajan a dobrý člověk. Pomocník všech, kteří s nějakou prosbou se na něho obraceli a jí skutečně potřebovali. Ke svému personálu spravedlivý a šlechetný představený, to byl notář Dr. Alois Zmek, který zapsal se v srdce těch, kteří ho poznali.*“¹⁴³

¹⁴⁰ NAVRÁTIL, M. Almanach československých právníků. V Praze: M. Navrátil, 1930. str. 518

¹⁴¹ Pan notář Dr. Alois Zmek. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 22, č. 3, s. 13. 1940.

¹⁴² Tamtéž. s. 13

¹⁴³ Tamtéž. s. 13

3.6 Jaroslav Heinitz

Narozen dne 25. října roku 1880 v Kutné Hoře. Studoval na gymnáziu v Táboře, vzdělání posléze dokončil v Praze. Právu se učil na právnické fakultě Karlovy univerzity v Praze či také ve Vídni. Ihned po úspěšném dosažení právnického vzdělání se začal Jaroslav Heinitz věnovat notářství a nastoupil tak k výkonu notářské praxe. Z důvodu brzkého začátku profesního působení byl tak jmenován notářem již ve svých 29 letech v Neveklově, kde působil po dva roky a posléze byl přeložen k výkonu svého úřadu do Poličky. Do Prahy se přesunul až v roce 1922, kde setrval až do doby svého úmrtí.¹⁴⁴

Kromě činnosti notářské měl Jaroslav Heinitz mimo jiné zájem také o zemědělství. Jeho venkovský původ a část jeho notářské kariéry do roku 1922, kdy venkov vyměnil za hlavní město, tak jistě zanechala svou stopu. Především za dobu svého úřadování v Poličce patřil mezi první buditele zemědělského lidu tohoto kraje. O jeho obdivu a uznání mezi venkovským lidem jistě svědčí také fakt, že se na Jaroslava Heinitze obraceli známí, z jeho bývalých působišť, se svými právními prosbami, i v době, kdy již pobýval v Praze. Byl člověkem práva velice znalým, za zmínku stojí především jeho znalost práva poplatkového. Ta byla nejvíce oceňována tehdejšími organizacemi bývalé Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu, v jehož rámci Jaroslav Heinitz zasedal v komisi pro revizi občanského zákona. „Četné jeho cenné náměty byly použity, zejména v úpravě výměnku“.¹⁴⁵

Obdobně jako drtivá většina ostatních notářských představitelů, ani Jaroslav Heinitz nebyl spokojen s tehdejší platnou právní úpravou notariátu, kterou považoval za nedostačující potřebám tehdejší doby, po vzniku nového státu. Kritizuje někdejší notářský řád i v rámci svých odborných publikací. Za takovou předmětnou publikaci lze jistě označit pojednání z časopisu České právo, roč. 13, č. 1 s názvem „Do nového roku“ z roku 1931.¹⁴⁶

„Nynější stav, za něhož pro nové poměry způsobené vznikem nového státu, platí velmi staré normy formálního práva, poskytují pozornému právníku zajímavý

¹⁴⁴ KOZÁKOVÁ, A. Za JUDr. Jaroslavem Heinitzem. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 22, č. 4, s. 23. 1940.

¹⁴⁵ Tamtéž. s. 23

¹⁴⁶ HEINITZ, J. Do nového roku. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 13, č. 1, s. 1. 1931.

*obraz boje, který svádí kypící život se zastaralými předpisy právními, v němž domáhá se život změn strnulých forem, poměrům neodpovídajících a v němž užívá válečné lsti, a snaží se obeplouti úskalí zbytečně přísného formalismu; z druhé strany vidíme však, jak život sám vyhledává mnohdy přísnějších právních forem tam, kde by jinak stačily volnější mírnější právní formy, kde však zajištění a bezpečnost přichází více v úvahu.*¹⁴⁷

Aktivně se vyjadřoval i ve věci někdejšího vládního návrhu zákona o zrušení svěření. V rámci pojednání z roč. 5, č. 2, časopisu České právo s názvem „Kritické poznámky k vládnímu návrhu zákona o zrušení svěření“, dával důrazně najevo svůj nesouhlas hned s několika částmi tohoto návrhu. Za zásadní chybu předmětné osnovy považoval skutečnost, že nepřihlíží k tehdejšímu stavu zákonodárství ve všech směrech, ale jen v některých. Konkrétně tím autor vyjadřoval nespokojenost s obsahem osnovy, která se dle jeho názoru přičila se zákonem ze dne 29. února 1920 č. 121, kterým se uvozovala ústavní listina Československé republiky, jejíž článek I. stanovil: „*Zákony odporující ústavní listině, jejím součástkám a zákonům ji měnícím a doplňujícím jsou neplatné*“ a dále ustanovení § 105 nadepsaném „*rovnost*“, které vylučovalo veškeré potencionální výsady v podobě pohlaví, rodu či povolání. „*Od 6. března 1920 neplatí tudíž žádná výsada ani pohlaví ani rodu a měla tudíž osnova zákona o zrušení svěření – chtít respektovati vůli zakladatele – jako nejzazší hranici ustanoviti den 5. března 1920 jako dobu rozhodnou pro posouzení otázky, kdo dle vůle zakladatelovy a dle zřizovací listiny jest povolán k nástupnictví. Tedy nesmí osnova vládní stará bezpráví prodlužovati ještě na dobu, kdy dle ústavní listiny panuje rovnost občanská*“.¹⁴⁸

Druhým bodem tohoto pojednání pak byla skutečnost, že při řešení celé otázky zaujímá příliš doktrinářské stanovisko, opírající se o zastaralou teorii znamenitého právníka Dr. Randy, více než o samotné zákonné znění. Dle jeho názoru předmětná osnova vycházela z předpokladu, že „*vrchní vlastnictví*“ čekatelů bylo dle obsahu zákonných předpisů spíše fiktivní, „*jen omezení vlastnictví uživatelova a že vlastníkem jest nynější držitel, jehož právo jest jen omezeno právy čekatelů*“. Jaroslav Heinitz toto však považoval za náhled staré právní teorie, která

¹⁴⁷ HEINITZ, J. Do nového roku. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 13, č. 1, s. 1. 1931.

¹⁴⁸ HEINITZ, J. Kritické poznámky k vládnímu návrhu zákona o zrušení svěření. Tisk č. 4046. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 5, č. 2, s. 12. 1923.

již nedostačovala potřebám tehdejší společnosti. Dle jeho argumentace se jednalo o dobu, kdy se pohlíželo na fideikomissub specie aeternitatis, a kdy se pomýšlelo pouze na práva držitele dočasného, na nástupnictví čekatelů, ale nikdy na zrušení fideikomisu. „*Při zrušení fideikomisu nutno však držeti se jasných ustanovení zákona – neboť bude-li cizina kritisovati způsob, jakým jsme otázku tu rozřešili, vezme ku pomoci právní předpisy o fideikomisu a z těch utvoří si pojem o struktuře jeho a nebude se nikterak ohlížeti po zastaralých právních teoriích*“. ¹⁴⁹

V rámci své činnosti stavovské, byl JUDr. Jaroslav Heinitz člověkem velice aktivním a působil ve velkém množství různých spolků ať už jako člen, či jako funkcionář. Po několik let byl například členem Ústředního výboru spolku notářů, či jednatelem Spolku notářů a také členem výboru odboru Praha. V posledních letech svého života se věnoval mimo jiné také činnostem nových směrů anthroposofického bádání v oboru praktického zemědělství. Pravidelně se účastnil také mezinárodních kongresů, zabývajících se těmito otázkami. Jeho zájem o zemědělství dosvědčuje zajisté i fakt, že byl po své smrti pokládán za průkopníka a aktivního propagátora těchto nových směrů. ¹⁵⁰

Závěrem zcela určitě nelze opomenout, že Jaroslav Heinitz svými skutky podpořil také i emancipaci žen v rámci notariátu v období, kdy v jeho kanceláři působila, v rámci výkonu notářské praxe, Anděla Kozáková Jírová. V roce 1929 „*slečna Dr. Anděla Kozáková, jež složila zkoušku notářskou, navržena byla Drem Jaroslavem Heinitzem po dobu jeho zaneprázdnění za substituta. Krajský soud civilní v Praze žádost zamítl z toho důvodu, že notářský řád nemá ustanovení, že by žena mohla býti notářem*“ Proti tomuto rozhodnutí krajského soudu byla podána stížnost jak Jaroslavem Heinitzem, tak i notářskou komorou pražskou. Toto rozhodnutí krajského soudu bylo posléze změněno orgánem vyšší instance, tedy rozhodnutím Vrchního soudu s odůvodněním, že „*notářský řád nevylučuje výslovně ženy z notářského úřadu*“ ¹⁵¹

¹⁴⁹ HEINITZ, J. Kritické poznámky k vládnímu návrhu zákona o zrušení svěřenství. Tisk č. 4046. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 5, č. 2, s. 12. 1923.

¹⁵⁰ KOZÁKOVÁ, A. Za JUDr. Jaroslavem Heinitzem. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 22, č. 4, s. 23. 1940.

¹⁵¹ BALÍK, S. Střípky z historie 42. In: Ad Notam. Publikováno 24. 10. 2016. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_414-stripky-z-historie-42

Jaroslav Heinitz zemřel dne 25. března roku 1940 na následky těžké choroby, se kterou dlouhá léta bojoval.¹⁵²

„Vědělo se, že trpí těžkou chorobou, ale nikdo netušil, že odejde v tak krátké době. Bylo to po prvé, co tento člověk zlatého srdce zarmoutil ty, kteří ho znali, a kteří stojí tu hluboce dojatai, že již nikdy nebudou moci naslouchati jeho družnému hovoru a stisknouti jeho ruku ...“

„Po úřadu notáře byla to půda, jež byla jeho jedinou velikou láskou a v jejíž službách zastihla ho i nečekaná smrt. Odešel vir bonus et integer – člověk spravedlivý a bez klamu“¹⁵³

3.7 Anděla Kozáková Jírová

Mezi bezesporu nejzajímavější představitele nejen v rámci notářství, nýbrž také ve věcech průlomových, co se obecného společenského vývoje týče, jistě řadíme Andělu Kozákovou Jírovou. Ta se narodila dne 14. května roku 1897 v Humpolci, do rodiny četnického důstojníka. Její rodina tak žila život, co se týče dobových poměrů, na slušné úrovni. Znamenalo to také ovšem, že rodina, z důvodu povahy otce Jozefa Kozáka, musela často měnit své bydliště.¹⁵⁴

Následkem častého stěhování pak byla následně svou matkou přihlášena ke studiu na gymnáziu v Rokycanech. Nutno však podotknout, že v někdejší době bylo postavení žen ve společnosti, zejména pak v záležitostech odborných, striktně omezeno a neporovnatelné se situací dnešní. Rokycanské gymnázium tak bylo výrazně pro chlapecké, dívky sice ke studiu v této instituci mohly být připuštěny, dělo se tak ovšem velmi zřídka. To jen potvrzoval fakt, že v rámci celého gymnázia v době, kdy tam studovala Anděla Kozáková, studovaly jen dvě dívky. Přestože dívky měly možnost účastnit se výuky, jejich práva, v jejím rámci, byla výrazně omezena, oproti chlapcům. Neměly tak možnost se na průběhu výuky podílet běžným způsobem, jako například aktivitou během vyučování, byly tak odkázány na pouhý poslech vykládané látky vyučujícím. Omezení pro dívky tímto případem nekončila, dívky neměly, v rámci školy, možnost volnočasové komunikace

¹⁵² KOZÁKOVÁ, A. Za JUDr. Jaroslavem Heinitzem. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 22, č. 4, s. 23. 1940.

¹⁵³ Tamtéž. s. 23

¹⁵⁴ TESAŘOVÁ, K. Osudové ženy: Anděla Kozáková-Jírová. In: www.dvojka.rozhlas.cz [online]. Publikováno 29. února 2020. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jedna-z-nejvyraznejsich-zen-prvni-republiky-zemrela-za-oceanem-a-v-zapomneni-8156113>

s ostatními chlapeckými spolužáky a byly odváděny na dobu trvání přestávky do kabinetu. Z těchto důvodů bylo studium pro dívky obecně procesem náročným, jelikož zejména v tomto věku, je pro žáky důležité navazování mezilidských vztahů. Za zmínku jistě také stojí forma ukončení studia na předmětném gymnáziu. Zatímco pro chlapce platila povinnost vykonat klasickou formu někdejší maturity, dívky měly za povinnost složit také zkoušku před maturitní, která se skládala z pěti dodatečných předmětů, které nebyly součástí řádného maturitního rozsahu. I přes všechna tato úskalí však Anděla dokázala maturitní zkoušku složit v roce 1918.¹⁵⁵

V poválečném období se Anděla rozhodla k tehdy, pro ženy, velice neobvyklému kroku a to k přihlášce ke studiím na právnické fakultě univerzity Karlovy. Přítomnost žen na akademické půdě nebyla sice jevem tak neobvyklým, jako v případě zmiňovaných gymnázií. To bylo zejména z důvodu toho, že ženy měly možnost se účastnit přednášek, kterého na univerzitní půdě probíhaly. Případ Anděly Kozákové byl tak opět poměrně unikátním, jelikož byla zapsána jako řádná studentka fakulty právnické, oproti ostatním ženám, které ve většině případů pouze docházely na zmiňované přednášky. Za přiznání většího práva ženám Anděla Kozáková bojovala již v době svého studia na Karlově univerzitě, když působila ve Sdružení vysokoškolaček, kde jednu dobu působila také na pozici místopředsedkyně. V rámci působení v tomto sdružení vydala svou první výraznější publikaci s názvem Právní postavení žen v českém právu zemském. Za těchto okolností se jí pak podařilo dosáhnout touženého doktorského titulu a co víc, byla první ženou v Čechách, která dosáhla doktorského právnického titulu. K tomu se jí dostalo i oficiálního poblahopřání od někdejšího prezidenta První československé republiky Tomáše G. Masaryka. Působení Anděly Kozákové v otázce ženské emancipace zde však nekončilo a bylo pouhým základním kamenem pro nadcházející události.¹⁵⁶

Po studiích se Kozáková věnovala činnosti právní úřednice předsednictva ministerské rady, konkrétně v jeho tiskovém oboru, či úřednice ministerstva sociální péče. Následně se v krátkém trvání jejího profesního života věnovala i

¹⁵⁵ TESAŘOVÁ, K. Osudové ženy: Anděla Kozáková-Jírová. www.dvojka.rozhlas.cz [online]. Publikováno 29. února 2020. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jedna-z-nejvyraznejsich-zen-prvni-republiky-zemrela-za-oceanem-a-v-zapomneni-8156113>

¹⁵⁶ SVOBODNÝ, P. První notáře v Evropě blahopřál k promoci Masaryk. www.iforum.cuni.cz [online]. Publikováno 13. února 2013. Dostupné z: <http://iforum.cuni.cz/IFORUM-14096.html>

advokacii, v jejímž rámci vykonávala svou advokátní praxi u doktora Štemberky v Rychnově nad Kněžnou.¹⁵⁷

Během roku 1928 však začala její kariéra v odvětví notářském, především tedy v podobě výkonu notářské praxe, kterou vykonávala jak u notáře Štemberky v Rychnově nad Kněžnou, tak u notáře Jaroslava Heinitze v jeho kanceláři v Praze. Úspěšné vykonání notářské zkoušky následovalo vzápětí a to roku 1930, hodno zmínit že s výborným prospěchem. Po úspěšném složení zkoušky se pak plně věnovala činnostem notářským, zpočátku plnila úlohy notářského substitutu, k čemuž byla odkázána usnesením zemského soudu v Praze. Později ovšem zastávala dokonce funkci náměstkyně notáře. Na této cestě však musela zdolat mnoho úskalí, jako příklad lze zmínit například zbytečné prodlužování jejího oficiálního jmenování, jako představitele stavu notářského, toho se dočkala až pozdě v roce 1938, nebýt tohoto, dosáhla by titulu, první československé notářky v historii státu, mnohem dříve.¹⁵⁸

Během prvních let, po úspěšném složení notářských zkoušek, se Anděla věnovala, kromě činností stavovským, i činnostem publikačním, především není radno opomenout její příspěvky do časopisu České právo, v jehož redakčním odboru také působila. V rámci otázky ženské emancipace lze odkázat na příspěvek „Zasedání rady mezinárodní federace vysokoškolsky vzdělaných žen“ z výtisku roč. 12. č. 8, či pojednání z časopisu Všehrd roč. 4. č. 10 s názvem „Ženy a právnické povolání“. Významnými jistě byly i příspěvky do časopisu České právo, pojednávající o novém směnečném zákonu, návrhy ve věci předpisů o spolunabytém jmění pro osnovu československého občanského zákona, nebo také pojednání z roku 1933 ohledně poplatků notáře jako soudního komisaře při uvalení konkursu na pozůstalost. Za zmínku také stojí vychvalované pojednání „Poznámky z praxe k zápisu spol. s.r.o. v obchodním rejstříku“ z roč. 13. č. 1 Českého práva, které sloužilo jako praktická pomůcka pro spíše laickou veřejnost. *„Těm, kteří mají často příležitost pracovati v obchodních věcech, nepřinese můj krátký výklad pravděpodobně ničeho nového, upozorní snad však ty, u nichž praxe obchodní zůstává za praxí ostatní na určité okolnosti, jichž se v zákoně ani v žádných*

¹⁵⁷ TESAŘOVÁ, K. Osudové ženy: Anděla Kozáková-Jírová. www.dvojka.rozhlas.cz [online]. Publikováno 29. února 2020. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jedna-z-nejvyraznejsich-zen-prvni-republiky-zemrela-za-oceanem-a-v-zapomneni-8156113>

¹⁵⁸ Tamtéž.

*sbírkách vzorců nedočtou, jež se však dnes praktikují. Mám na mysli v první řadě protokolaci společností s ručením omezeným.*¹⁵⁹

V rámci své činnosti publikační se mimo jiné věnovala také psaní nekrologů pro různé významné československé notáře, zejména tak do časopisu *České právo*. Konkrétně lze poukázat na již výše citovaný nekrolog věnovaný Jaroslavu Heinitzovi, u kterého v letech dřívějších vykonávala notářskou koncipienturu a jako člověka si ho velice vážila.

V období Protektorátu Čechy a Morava se setkala s právníkem Jaroslavem Jírou, za kterého se pak v roce 1943 i provdala. Spjoval je především výkon obdobného povolání. Předmětem notářské funkce Anděly Kozákové byla především úloha převodů majetku, takových případů bylo za Protektorátu samozřejmě mnoho.¹⁶⁰

Po osvobození Českých zemí od protektorátního režimu spojeneckými silami se Anděla, společně se svým manželem, výrazně vyhraňovali proti komunistickému převratu. Jako následek jejího nesouhlasného postavení posléze došlo k odebrání její notářské funkce, stejně jako zabavení její kanceláře. Situace eskalovala natolik, že proti oběma manželům bylo vedeno dokonce i trestní řízení. Na tyto okolnosti reagovala tak, že emigrovala pryč ze země a až po několika letech se trvale usadili s manželem na území Spojených států amerických. Zemřela tak dne 1. června roku 1986 na území Santa Barbary, v Kalifornii.¹⁶¹

Anděla Kozáková Jírová po sobě zanechala, přestože většinu svých profesních let musela kvůli režimu obětovat, obrovskou stopu ve společnosti, a to nejen notářské. Významným byl především její životní příspěvek ve věcech ženské emancipace. Ukázala všem ženám, že pokud je vůle, existuje i cesta.

¹⁵⁹ KOZÁKOVÁ, A. Poznámky z praxe k zápisu spol. s r.o. v obchodním rejstříku. In: *České právo*, časopis spolku notářů československých. roč. 13, č. 1, s. 3. 1931.

¹⁶⁰ TESAŘOVÁ, K. Osudové ženy: Anděla Kozáková-Jírová. www.dvojka.rozhlas.cz [online]. Publikováno 29. února 2020. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jedna-z-nejvyraznejsich-zen-prvni-republiky-zemrela-za-oceanem-a-v-zapomneni-8156113>

¹⁶¹ Tamtéž.

3.8 Rudolf Král

Původem z Mladé Boleslavi, kde se narodil roku 1880. Po odbytí notářské praxe byl roku 1920 jmenován notářem. Byl velkým vlastencem a obdobně jako někteří naši další notářští zástupci /např. Jaroslav Čapek/, i Rudolf Král svými činy přispíval k revolučním aktivitám proti Rakousku a notně se prosazoval o osamostatnění našeho státu. Zejména se v tomto případě jedná o spolupráci s Maffii, hlavním orgánem tehdejšího českého domácího odboje v období první světové války. Ta byla založena roku 1914 a v předmětném období řídila zpravodajskou konspirační činnost, či si předávala informace se zahraničím.¹⁶² Odměnou za léta poctivého a řádného výkonu notářství, mu zcela určitě bylo zvolení do funkce místopředsedy notářské komory v Praze. V obdobném duchu lze hovořit také o svěřeni funkce jednatele Spolku československých notářů. Za své životní profesní zásluhy byl také později zvolen za čestného člena Spolku kandidátů notářství.¹⁶³

Za cenný historický pramen, který nám umožňuje blíže poznat názory a postoje Rudolfa Krále na aktuální situaci stavu z konkrétních let, lze označit pojednání s názvem „Do Nového roku 1928“, v němž Rudolf Král stručně analyzuje situaci stavu se zaměřením na stálé a sužující problémy a desetileté výročí samostatnosti. Obdobné pojednání, které mapovalo rok následující, bylo otištěno pod názvem „Novoroční 1929“. Z důvodu, že se tato předmětná pojednání zabývala pouze obdobím jednoho roku, je možné z nich poznávat někdejší situaci mnohem konkrétněji.

„Do desátého výročí znovuzrození vlastního státu vstupuje notářství československé s pocity poněkud smíšenými; třepetavý zvuk polnice vítězného národa doznívá již jen slabým echem nad nedokončeným krytem vlastního domova, kde je tolik důvodů k nespokojenosti, ať již – nechceme býti soudci – oprávněné či neoprávněné.“¹⁶⁴

V rámci své publikační činnosti pro časopis České právo napsal Rudolf Král také odborný článek, zabývající se problematikou vedení směnečného rejstříku,

¹⁶² NAVRÁTIL, M. Almanach československých právníků. V Praze: M. Navrátil, 1930. str. 226

¹⁶³ Za JUDrem Rudolfem Králem (nekrolog). In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 12, č. 4, s. 25. 1930.

¹⁶⁴ KRÁL, R. Do nového roku 1928. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 1, s. 1. 1928.

s názvem „K otázce vedení směnečného rejstříku“, který byl otištěn v roč. 10, č. 4. V jeho rámci bylo pojednáno o potřebám nedostačující právní úpravě, ať již v podobě osnovy nového notářského řádu či řádu směnečního. Předmětná ustanovení nebyla dostatečně konkrétní, hlavním problémem bylo ovšem násilné zasahování státní správy, v tomto případě se jednalo o Ministerstvo financí.¹⁶⁵ „*Otázka směnečního rejstříku není pouze podřadnou otázkou kancelářského záznamu, nikoliv, souvisí přímo s výkonem notářského úřadu, proto nutno zaujati vůči ní stanovisko přímé a nebojácné, je nutno hledati řešení této otázky, nikoli však hledati cesty, jak otázku obejít.*“¹⁶⁶

S oblibou psal do časopisu České právo také příspěvky ve formě blahopřání, věnovaných různým významným osobnostem našeho státu. Konkrétně se jedná například o příspěvky „Veliký protagonista“ a „K padesátiletému výročí notářské činnosti Dr. Josefa Štolby“. První jmenovaný příspěvek byl přáním k 80. narozeninám T. G. Masaryka, v jehož rámci notář zběžně připomněl život prvního prezidenta obnoveného státu a ocenil jeho vlastenecké snahy.¹⁶⁷ Druhý jmenovaný článek, jak již z názvu vyplývá, byl gratulací dalšímu z významných pražských notářů, Josefu Štolbovi, k dosažení jubilejního 50. letého výročí výkonu notářské činnosti, oceňujíc mimo jiné kromě jeho příspěvku notářství i jeho uměleckou a literární tvorbu.¹⁶⁸

Rudolf Král zemřel dne 18. dubna roku 1930. V jemu věnovaném nekrologu byla mimo jiné zaznamenána i řeč přednesená někdejšími presidentem komory, nad rakví zesnulého notáře.¹⁶⁹

*„Za tu lásku k vlasti, za tu oddanost ke stavu a za tu věrnost přátelství nemůžeme se Ti jinak odvděčiti, nežli že klademe dnes na tvou rakev prostou, jednoduchou kytičku uznání a veřejného osvědčení námi všemi potvrzeného, že Jsi nežil nadarmo, že jsi splnil svůj úkol životní skvěle a že zejména vždy a všude, ať bylo slunečno, ať burácela bouře, stál Jsi v předním šiku našeho stavu.“*¹⁷⁰

¹⁶⁵ KRÁL, R. K otázce vedení směnečného rejstříku. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 4, s. 25. 1928.

¹⁶⁶ Tamtéž. s. 25

¹⁶⁷ KRÁL, R. Veliký protagonista. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 12, č. 2, s. 9. 1930.

¹⁶⁸ KRÁL, R. K padesátiletému výročí notářské činnosti Dr. Josefa Štolby. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 11, č. 10, s. 81. 1929.

¹⁶⁹ Za JUDrem Rudolfem Králem (nekrolog). In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 12, č. 4, s. 25. 1930.

¹⁷⁰ Tamtéž. s. 25

Závěr

Vývoj notářství od jeho samotného počátku procházel velice zajímavým a nepředvídatelným průběhem. Z literárních děl, popisující tento proces, je znát, že notariát procházel kromě období vzkvětu, také období nepříznivé stagnace. Máme na mysli období taková, kdy nebyl notářský stav daleko od jeho úplného zániku a společnost v tento stav nekládala prakticky žádnou důvěru, přesto se jeho zástupci a představitelé nenechali příliš ovlivnit někdejšími okolnostmi, spojili své síly, a na důležitosti notářství, jako služby společnosti, i nadále trvali. Ve spoustě případů pak notariát čelil také velkému nátlaku ze strany zákonodárců či například představitelů advokátního stavu, ve věcech finančního ohodnocení. To jen umocňuje již několikrát zmiňovanou skutečnost, že notáři se skutečně mohli spolehnout pouze sami na sebe. Na druhou stranu však hovoříme pro změnu také o dobách, kdy se notariát vyvíjel pozitivním směrem, důvěra veřejnosti ve stav a stoupala, zvyšoval se zájem o výkon této činnosti. Agenda, kterou notariát vykonával, se postupem času rozšiřovala a v neposlední řadě se samozřejmě zlepšovalo i finanční ohodnocení, které se notářům za plnění daných úkolů dostávalo.

Hlavním zájmem práce bylo však čtenáři přiblížit situace notariátu v období samostatnosti, tedy První československé republiky. Skutečnosti a změny, se kterými se dobové notářství potýkalo. Stručně je pojednáno také ohledně organizace, činností a záměrů notářských spolků, působících v Praze a pražské notářské komory. Největší důraz se však v rámci této práce kladl na představení těch nejvýznamnějších představitelů, kteří v rámci období První republiky úřadovali na území hlavního města. Snahou je čtenáři stručně představit, jaké postoje měli vůči stavu notářství tito vybraní představitelé a jak se podíleli na dalším postupném vývoji stavu. Není radno opomínat, že tito byli stále pouze lidé, stejní jako my, s vlastními zájmy a vášněmi, odlišných od notářství.

Doufám, že se mi podařilo čtenáři, alespoň z části, nastínit sledované skutečnosti a utvrdit názor, že je důležité tak i nadále dbát řádného udržování tohoto právního povolání, které je významnou složkou naší právní historie a nenahraditelnou složkou fungování moderní společnosti. V neposlední řadě se jedná také o činnost, poskytující historické záznamy, bez kterých by spousta odborných či třeba kvalifikačních prací, jako je tato, neměla možnost vzniknout.

Resumé

The development of notarialism from its very beginning has followed a very interesting and unpredictable course. From the literary works describing this process, it is clear that the notariat, in addition to a period of flourishing, also went through a period of unfavourable stagnation. We mean such a period when the notarial state was far from its complete extinction and society placed practically no confidence in it, yet its representatives and leaders did not let themselves be too influenced by the former circumstances, joined forces, and continued to insist on the importance of notarialism as a service to society. In many cases, the notariat also faced great pressure from legislators or, for example, representatives of the bar, in matters of financial remuneration. This only reinforces the fact, already mentioned several times, that notaries could really only rely on themselves. On the other hand, however, we are also talking about times when the notariat was developing in a positive direction, public confidence in the state was growing and interest in the performance of this activity was increasing.

However, the main interest of the work was to present the situation of the notariat during the period of independence, i.e. the First Czechoslovak Republic. A brief account is also given of the organisation, activities and intentions of the notarial associations operating in Prague and the Prague Notary Chamber. However, the greatest emphasis within this work has been placed on introducing the most important representatives who held office in the territory of the capital city during the First Republic. The aim is to briefly introduce the reader to the attitudes of these selected representatives towards the state of notarialism and how they contributed to the further gradual development of the state. It should not be forgotten that these were still only people, just like us, with their own interests and passions, distinct from those of the notariat.

I hope that I have succeeded in outlining the facts under consideration and in reinforcing to the reader the importance of continuing to do so in order to properly maintain this legal profession, which is an important part of our legal history and an indispensable component of the functioning of modern society. Last but not least, it is also an activity that provides a historical record, without which many professional or even qualifying works such as this would not have had the opportunity to be produced.

Seznam použité literatury a pramenů

Knižní díla:

BALÍK, S. Dějiny notářství v českých zemích. V Praze: Notářská komora České republiky ve spolupráci s Národní galerií, 2014.

BALÍK, Stanislav. Politický systém českých zemí 1848-1989. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2007.

SCHELLE, K., TAUCHEN, J. Historie notářství v dokumentech, KEY Publishing Brno 2012.

SCHELLEOVÁ, I. Notářství. Zlín: ŽIVA, v. o. s., 1994.

SCHELLEOVÁ, I. Organizace soudnictví notářství a advokacie, Linde Praha, 1997.

SCHELLEOVÁ, I. SCHELLE, K. Právní úprava notářství (Historie a současnost). I. Vyd. Brno: PF MU v Brně, 1995.

ŠEDIVA, V. Notářství dle práva rakouského, se stručnými dějinami notářství vůbec. Turnov: Sluka a Jiránek, 1894.

VOJÁČEK, L., SCHELLE, K., KNOLL, V. České právní dějiny. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Plzeň. 2008.

NAVRÁTIL, M. Almanach československých právníků. V Praze: M. Navrátil, 1930

KINDL, V. Dějiny právního stavu a právnických profesí. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1999. s. 132

Odborná periodika:

Ad Notam:

SCHELLE, K. SCHELLEOVÁ, I. Kapitola z dějin notářství. In: Ad Notam. č.5. 2003.

BALÍK, S. Střípky z historie 42. In: Ad Notam. Publikováno 24. 10. 2016. Dostupné online: https://www.nkcr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_414-stripky-z-historie-42

KOTOUS, J. Dvě přátelství vinohradského notáře. In: Ad Notam. č. 6. 2016.
Dostupné online: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2016_6.pdf,

České právo:

BATĚK, K. Ideologické základy řízení pozůstalostního. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 6, č. 6. 1924.

ČULÍK, J. nekrolog doktora Antonína Mokrého. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 7, č. 5. 1925.

ČULÍK, J. Notářstvo v prvním desetiletí trvání naší republiky. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 8. 1928.

ČULÍK, J. Notář – orgán státní. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 11, č. 4. 1929.

SVOBODA, V. Soudní řízení nesporné. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 14, č. 2. 1932.

SVOBODA, V. K otázce pojmu svatebních smluv. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 13, č. 1. 1931.

Pan notář Dr. Alois Zmek. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 22, č. 3. 1940.

České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 2, č. -. 1920.

KOZÁKOVÁ, A. Za JUDr. Jaroslavem Heinitzem. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 22, č. 4. 1940.

HEINITZ, J. Do nového roku. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 13, č. 1. 1931.

HEINITZ, J. Kritické poznámky k vládnímu návrhu zákona o zrušení svěření. Tisk č. 4046. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 5, č. 2. 1923.

KOZÁKOVÁ, A. Poznámky z praxe k zápisu spol. s.r.o. v obchodním rejstříku. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 13, č. 1. 1931.

Za JUDrem Rudolfem Králem (nekrolog). In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 12, č. 4. 1930.

KRÁL, R. Do nového roku 1928. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 1. 1928.

KRÁL, R. K otázce vedení směnečného rejstříku. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 10, č. 4. 1928.

KRÁL, R. Veliký protagonista. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 12, č. 2. 1930.

KRÁL, R. K padesátiletému výročí notářské činnosti Dr. Josefa Štolby. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 11, č. 10. 1929

Projev notářských komor na ministerstvo spravedlnosti ve věci snížení tarifu notářského. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 15, č. 9. 1933.

Pozvání ke schůzi odboru „Praha“ Spolku notářů čsl. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 15, č. 9. 1933.

Věstník kandidátů notářství. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 15, č. 6. 1933.

Spolek čsl. Kandidátů notářství. In: České právo, časopis spolku notářů československých. roč. 11, č. 5. 1929.

Právník:

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 63, č. 10. 1924. ISSN 0231-6625

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 31, č. -. 1892. ISSN 0231-6625

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 45, č. -. 1906. ISSN 0231-6625

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 47, č. 13. 1908. ISSN 0231-6625

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 59, č. 8. 1920. ISSN 0231-6625

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 82, č. 1. 1943. ISSN 0231-6625

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 24, č. 1. 1885. ISSN 0231-6625

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 67, č. -. 1928. ISSN 0231-6625

Právník, časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze. Praha: Právnícká jednota, 1861-. roč. 74, č. 1. 1935. ISSN 0231-6625

Internetové zdroje:

TESAŘOVÁ, K. Osudové ženy: Anděla Kozáková-Jírová. www.dvojka.rozhlas.cz [online]. Publikováno 29. února 2020. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jedna-z-nejvyraznejsich-zen-prvni-republiky-zemrela-za-oceanem-a-v-zapomneni-8156113>

SVOBODNÝ, P. První notáře v Evropě blahopřál k promoci Masaryk. www.iforum.cuni.cz [online]. Publikováno 13. února 2013. Dostupné z: <http://iforum.cuni.cz/IFORUM-14096.html>

Vládní nařízení č. 102/1923 Sb., o poplatcích (veřejných) notářů ze dne 11. května 1923. In: www.aspi.cz [online]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/3311/1/2>

Vládní nařízení č. 160/1928 Sb., o úschově peněz a jiných cenných hodnot (veřejnými) notáři ze dne 14. září 1928. In: epravo.cz [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=4683&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Zákon č. 155/1919 Sb., jímž se prozatímně mění ustanovení notářských řádů ze dne 25. července 1871, z. ř. č. 75 a čl. zákona XXXV: 1874 a VII: 1886. In: epravo.cz [online]. Národní shromáždění ČSR 1919. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=1054&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Zákon č. 599/1919 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 18. března 1919, č. 155 Sb. z. a n., o prozatímní úpravě notářství. In: epravo.cz [online]. Národní shromáždění ČSR 1919. Dostupné z:

<http://www.epravo.cz/vyhledavani.aspx/?Id=1500&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

Zákon č. 122/1920 Sb., podle § 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykové práva v republice Československé. In: www.aspi.cz [online]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/1703/0/2/zakon-c-122-1920-sb-podle-129-ustavni-listiny-jimz-se-stanovi-zasady-jazykoveho-prava-v-republice-ceskoslovenske/zakon-c-122-1920-sb-podle-129-ustavni-listiny-jimz-se-stanovi-zasady-jazykoveho-prava-v-republice-ceskoslovenske>

Kvalifikační práce:

KADAŇOVÁ, A. Historický vývoj notářství na území českých zemí. Rigorózní práce. Západočeská univerzita v Plzni. 2019

STRAKA, P. Vývoj notářství. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. 2015